

รายงานวิจัย

เรื่อง

การเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยและการใช้ประโยชน์จาก
การเรียนรู้ของประชาชนในพื้นที่ชุมชนเมือง

Information Exposure for Informal Learning and Utilization of
People's Learning In Urban Areas

โดย

ทัศนีย์ ดำเกิงศักดิ์

การวิจัยครั้งนี้ได้รับเงินทุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ปีการศึกษา 2564

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ชื่องานวิจัย: การเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยและการใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้
ของประชาชนในพื้นที่ชุมชนเมือง

ชื่อผู้วิจัย: ทศนีย์ คำเกิงศักดิ์

ปีที่ทำงานวิจัยแล้วเสร็จ: 2565

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาการเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของประชาชนในพื้นที่ชุมชนเมือง 2. เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของประชาชนในพื้นที่ชุมชนเมือง 3. เพื่อศึกษาการเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยมีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของประชาชนในพื้นที่ชุมชนเมือง โดยมีกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยคือประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 50 เขต เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถามจำนวน 510 ชุด วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและนำเสนอข้อมูลโดยตารางแจกแจงความถี่ (Frequency) ของร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Means) ทั้งวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inference Statistics) ในการทดสอบสมมติฐาน ใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างเปิดรับข่าวสารตามวัตถุประสงค์เพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยในแต่ละด้านดังต่อไปนี้ 1. ด้านพัฒนาทักษะชีวิต โดยมีวัตถุประสงค์ในการเปิดรับสื่อเพื่อการจัดการกับความเครียด เพื่อความผ่อนคลาย สร้างความบันเทิง อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.90) 2. ด้านพัฒนาอาชีพ หรือใช้ในการทำงาน โดยมีวัตถุประสงค์ในการเปิดรับสื่อเพื่อนำมาใช้ในการทำงาน งานวิชาการ หรือเอกสารตามความสนใจมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.96) 3. ด้านพัฒนาสังคมและชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์ในการเปิดรับสื่อเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ค่าเฉลี่ย 3.99) 4. ประเภทเนื้อหาที่กลุ่มตัวอย่างชื่นชอบจากการเปิดรับสื่อมากที่สุดคือเนื้อหาประเภทให้ความบันเทิง เช่น คลิปวิดีโอต่าง ๆ (ค่าเฉลี่ย 4.07) 5. เหตุผลที่กลุ่มตัวอย่างอยากรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยมากที่สุดคือสื่อมีเนื้อหาถูกต้อง ตรงรอบด้าน ตามความสนใจ (ค่าเฉลี่ย 3.98) สำหรับการใช้ประโยชน์จากการเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย (3.79) พบว่าการเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยมีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของประชาชนในพื้นที่ชุมชนเมืองเป็นไปในทิศทางเดียวกันนั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงเป็นไปตามสมมติฐาน และเป็นความสัมพันธ์กันในทางบวก

คำสำคัญ: การเปิดรับข่าวสาร การใช้ประโยชน์ การศึกษาตามอัธยาศัย

Research Title: Information exposure for informal learning and utilization of people's learning In urban areas
Researcher: Tasanee Damkerngsak
Year: 2022

Abstract

This research aims to study the information exposure for informal learning utilization of people's learning In urban areas. In addition, the study of information exposure for informal learning was related to the utilization of informal learning among people in urban areas. The sample group in this research was people living in Bangkok, 50 districts. A questionnaire of 510 respondents was analyzed by descriptive statistics using percentage, mean and presenting the data by frequency distribution table of percentage and mean. Inference Statistics in Hypothesis Testing Using Pearson's Product Moment Correlation Coefficient

The results of the research revealed that the samples were exposed to information according to the objectives of informal learning in each of the following areas: 1. Life skills development with the objective of exposure to media for stress management to relax entertain at the highest level (Average 3.90) 2. Career development or use in work with the objective of receiving media for use in work, academic work or documents according to the most interest (Mean 3.96). 3. Social and community development with the objective of receiving media for the conservation of natural resources and environment (Mean 3.99). 4. The type of content that the sample group liked the most from media exposure was entertainment content such as various video clips (Mean 4.07). The most informative knowledge was that the media had correct content, all-round, according to their interests (Average 3.98). The overall utilization of information exposure for informal learning was at a high level (Mean 3.79) found that information exposure for informal learning was significantly related to utilization of informal learning among people in

urban areas in the same direction, statistically significant at the 0.01 level, it is based on the assumptions and positively correlated.

Keywords: media exposure, utilization, informal education

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง “การเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยและการใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ของประชาชนในพื้นที่ชุมชนเมือง” สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยได้รับความร่วมมือจาก รศ.อวยพรพานิช คณบดีคณะนิเทศศาสตร์ ที่ให้คำปรึกษา คำแนะนำ และแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ รศ.ดร.ชุติมา วัฒนศิริ และและนายจตุรงค์ ทองดารา นักวิชาการศึกษานำนาฏการกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งผู้วิจัยขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านที่ให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ ทำให้ได้ผลงานวิจัยที่มีคุณค่า

ท้ายสุดนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้อำนวยการสำนักวิจัยและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ที่ได้ให้คำแนะนำ ให้ความช่วยเหลือ และให้กำลังใจตลอดการทำวิจัยครั้งนี้

ทัศนีย์ ดำเกิงศักดิ์

พฤษภาคม 2565

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 คำถามการวิจัย	2
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
1.4 สมมติฐานการวิจัย	3
1.5 ขอบเขตการวิจัย	3
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ	4
1.7 ประโยชน์ของงานวิจัย.....	4
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสาร	5
2.2 ทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากสื่อ (Uses and Gratification Theory).8	
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับสื่อและอิทธิพลของสื่อ	13
2.4 แนวคิดการศึกษาตามอัยยาศัย	19
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	28
2.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	33

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	34
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	34
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	36
3.3 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	39
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล	40
3.5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	40
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	42
ตอนที่ 1	42
ตอนที่ 2	45
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	52
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	52
5.2 อภิปรายผล	54
5.3 ข้อเสนอแนะ	60
5.3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้.....	60
5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป	61
บรรณานุกรม.....	62
ภาคผนวก	64
แบบสอบถามงานวิจัย	65
ประวัติผู้วิจัย	72

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 การเปรียบเทียบพัฒนาการของการศึกษาตามอัยาศัย.....	26
3.1 กลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling)	35
3.2 วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling).....	36
4.1 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ	42
4.2 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ.....	43
4.3 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษา	43
4.4 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถานภาพสมรส	44
4.5 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรายได้	44
4.6 การเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัยาศัยทางสื่อต่าง ๆ ต่อไปนี้ของกลุ่มตัวอย่างมากน้อยเพียงใด.....	45
4.7 การเปิดรับข่าวสารตามวัตถุประสงค์เพื่อการเรียนรู้ตามอัยาศัย ต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด	46
4.8 การใช้ประโยชน์จากการเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัยาศัย	50
4.9 การเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัยาศัยมีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ตามอัยาศัยของประชาชนในพื้นที่ชุมชนเมืองเป็นไปในทิศทางเดียวกัน	51

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1.1 แบบจำลองเกี่ยวกับการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจ	25
2.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	33

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาในปัจจุบัน ให้ความสำคัญต่อการนำสื่อต่าง ๆ มาเป็นเครื่องมือในการให้การศึกษาแก่ นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 มาตรา 63 รัฐต้องจัดสรรคลื่นความถี่ สื่อตัวนำและโครงสร้างพื้นฐานอื่นที่จำเป็นต่อการส่ง วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ วิทยุ โทรคมนาคม และการสื่อสารในรูปแบบอื่น ๆ เพื่อใช้ประโยชน์สำหรับการศึกษานอกระบบ และ การศึกษาตามอัธยาศัย

การศึกษาตามอัธยาศัยเป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับการศึกษาของประชาชนทั้งที่อยู่ภายใน ระบบโรงเรียน และนอกระบบโรงเรียน ดังที่อุดม เขยกียวงส์ (2544: 80) กล่าวว่าการศึกษาตาม อัธยาศัยเป็นการศึกษาที่เกิดขึ้นตามวิถีชีวิตที่เป็นการเรียนรู้จาก ประสบการณ์จากการทำงาน จาก บุคคล จากครอบครัว จากสื่อมวลชน จากชุมชน จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ เพื่อเพิ่มความเร็ว ทักษะ ความบันเทิง และการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยมีลักษณะสำคัญคือ ไม่มีองค์กร ไม่มีระบบ ไม่มี จุดมุ่งหมาย ไม่มีหลักสูตร ไม่มีหลักสูตร ไม่มีสถานศึกษาที่แน่นอน ลักษณะการเรียนรู้ส่วนใหญ่เป็น การเรียนรู้และนันทนาการ อีกทั้งไม่จำกัดเวลาเรียนสามารถเรียนได้ตลอดเวลาและเกิดขึ้นในทุกช่วง วยตลอดชีวิต

การใช้การสื่อสารเพื่อพัฒนาการศึกษา ในประเทศที่กำลังพัฒนา และก้าวสู่การยอมรับจาก นานาประเทศ จำเป็นต้องอาศัยบุคลากรที่มีคุณภาพ มีความรู้ ความสามารถ กล่าวคือคนจะมีความรู้ ความสามารถได้ต้องมีการพัฒนาทางการศึกษา นอกจากนี้การสื่อสารมวลชนยังถูกนำมาใช้เป็น เครื่องมือในการพัฒนาในการศึกษาหาความรู้นอกจากตำรา และนอกห้องเรียนโดยนำเสนอข่าวสาร สารระ ความรู้ด้านต่าง ๆ แก่ประชาชน ไม่ว่าจะเป็นความรู้ด้านการเกษตร เศรษฐกิจ การสาธารณสุข ฯลฯ ตลอดจนสื่อมวลชนยังจัดได้ว่าเป็นแหล่งสารสนเทศที่สำคัญประเภทหนึ่งที่มีความน่าเชื่อถือ ถูกต้อง สามารถอ้างอิงได้

ในปัจจุบันมนุษย์สามารถค้นคว้าและเรียนรู้ได้ในวงที่กว้างขวางขึ้นจากสื่อที่ผลิตหลากหลาย ทั้งจากสื่อมวลชนหรือสื่อดั้งเดิมและสื่ออินเทอร์เน็ตหรือสื่อใหม่ ทำให้ประชาชนสามารถเรียนรู้ได้ตาม อัธยาศัยด้วยตัวเองหรืออาจจะด้วยการบอกต่อจากเพื่อนฝูงจากคนรู้จัก ทั้งทางด้านการศึกษาเรื่อง เศรษฐกิจการเงินและการทำมาหากินในด้านต่าง ๆ การเรียนรู้ตามอัธยาศัยไม่จำเป็นต้องมีรูปแบบ ตายตัวและระยะเวลาศึกษาที่แน่นอนเป็นการศึกษาผ่านสื่อต่าง ๆ ทั้งสื่อเก่าและสื่อใหม่และ

ประสบการณ์ตรงที่ได้รับในชีวิตประจำวันกลายเป็นรากฐานสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิต และเป็น การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้กับทุกคนโดยเฉพาะกับคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนเมือง โดยผู้ที่สนใจ สามารถเป็นผู้กำหนดเรื่องที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยการกำหนดการเปิดรับข่าวสาร และ เนื้อหา ที่ต้องการจะเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และเป็นผู้กำหนดวัตถุประสงค์ในการเปิดรับข่าวสารว่าจะนำไปใช้ ประโยชน์ด้านใดบ้าง อาทิเช่น เพื่อประกอบอาชีพ เพื่อความบันเทิง เพื่อเพิ่มเติมความรู้ของตนเอง เป็นต้น

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยและการใช้ ประโยชน์จากการเรียนรู้ของประชาชนในพื้นที่ชุมชนเมืองเพื่อให้สามารถเข้าใจถึงการเปิดรับสื่อต่าง ๆ ทั้งสื่อดั้งเดิมและสื่อใหม่ รวมถึง การเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยและการใช้ประโยชน์ จากการเรียนรู้ของประชาชนในพื้นที่ชุมชนเมืองเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดการสื่อสาร และสร้างสรรค์เนื้อหา โครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมให้ประชาชนมีพฤติกรรมการการเรียนรู้ ตามอัธยาศัยผ่านสื่อที่เหมาะสม อันเป็นการพัฒนาศักยภาพของการสื่อสารที่จะมาใช้ในการปลูกฝัง ค่านิยม การเรียนรู้ด้วยตนเองของประชาชนอย่างต่อเนื่องในอนาคต

1.2 คำถามการวิจัย

- 1.2.1 การเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของประชาชนในพื้นที่ชุมชนเมืองเป็น อย่างไร
- 1.2.2 การใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของประชาชนในพื้นที่ชุมชนเมืองเป็น อย่างไร
- 1.2.3 การเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยมีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์จาก การเรียนรู้ตามอัธยาศัยของประชาชนในพื้นที่ชุมชนเมืองหรือไม่ อย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.3.1 เพื่อศึกษาการเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของประชาชนในพื้นที่ชุมชน เมือง
- 1.3.2 เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของประชาชนในพื้นที่ชุมชน เมือง
- 1.3.3 เพื่อศึกษาการเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยมีความสัมพันธ์กับการใช้ ประโยชน์จากการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของประชาชนในพื้นที่ชุมชนเมือง

1.4 สมมติฐานการวิจัย

การเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยมีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของประชาชนในพื้นที่ชุมชนเมืองเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

1.5 ขอบเขตการวิจัย

1.5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาการเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของประชาชนในพื้นที่ชุมชนเมืองได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

ตัวแปรต้น คือ การเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยผ่านสื่อต่าง ๆ ประกอบด้วย โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร สื่อออนไลน์ สื่อบุคคล สื่อเฉพาะกิจ เป็นต้น

ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ประกอบด้วย เพื่อความรู้ เพื่อช่วยในการตัดสินใจ เพื่อใช้ในการสนทนากับผู้อื่น หรือใช้เพื่อการชกแจงใจ เพื่อใช้อ้างอิงตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องกับสื่อ หรือปรากฏในเนื้อหาของสื่อ เพื่อความเพลิดเพลิน สนุกสนาน เพื่อหลีกเลี่ยงจากสิ่งที่ไม่พึงพอใจ

1.5.2 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 5,487,876 คน (ที่มา www.bangkokbiznews.com/news/925238 เข้าถึงเมื่อ 9 ตุลาคม 2564) โดยแบ่งตามเขตการปกครองของกรุงเทพมหานคร จำนวน 50 เขต ซึ่งแบ่งเป็น 6 กลุ่มเพื่อให้ลักษณะประชากรกระจายตามสัดส่วนและมีความหลากหลายซึ่งประกอบด้วย 1. กลุ่มรัตนโกสินทร์ 2. กลุ่มบูรพา 3. กลุ่มศรีนครินทร์ 4. กลุ่มเจ้าพระยา 5. กลุ่มกรุงธนบุรีใต้ 6. กลุ่มกรุงธนบุรีเหนือ (ที่มา: www.bma.go.th/info 2563 www.bangkokbiznews.com/news/925238 เข้าถึงเมื่อ 9 ตุลาคม 2564)

1.5.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ช่วงเวลาของการวิจัยจะดำเนินตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2564 – วันที่ 30 มิถุนายน 2565

1.5.4 ขอบเขตด้านพื้นที่

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 50 เขต ซึ่งแบ่งเป็น 6 กลุ่มเพื่อให้ลักษณะประชากรกระจายตามสัดส่วนและมีความหลากหลายซึ่งประกอบด้วย 1.กลุ่มรัตนโกสินทร์ 2.กลุ่มบูรพา 3.กลุ่มศรีนครินทร์ 4.กลุ่มเจ้าพระยา 5.กลุ่มกรุงธนบุรีใต้ 6.กลุ่มกรุงธนบุรีเหนือ

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.6.1 การเปิดรับข่าวสาร หมายถึง ปริมาณหรือความบ่อยครั้งที่กลุ่มตัวอย่างได้เรียนรู้ตาม อัยาศัยผ่านสื่อต่าง ประกอบด้วย โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร สื่อออนไลน์ สื่อบุคคล สื่อ เฉพาะกิจ เป็นต้น

1.6.2 การใช้ประโยชน์ หมายถึง การนำข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากเรียนรู้ตามอัยาศัยผ่านสื่อ ต่าง ๆ ไปใช้ประโยชน์ด้านใดด้านหนึ่ง หรือหลาย ๆ ด้าน ตามความต้องการของแต่ละบุคคล ในด้าน ต่าง ๆ ประกอบด้วย เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต เพื่อพัฒนาอาชีพเช่น ด้านอาหาร ด้านการส่งเสริมอาชีพ ต่าง ๆ ด้านการเกษตร ด้านการเลี้ยงสัตว์ การสร้างอาชีพใหม่บนสื่อดิจิทัล เพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน และเพื่อความเพลิดเพลิน สนุกสนาน เพื่อหลีกเลี่ยงจากสิ่งที่ไม่พึงพอใจ

1.6.3 เนื้อหา หมายถึง เนื้อหาประเภทต่าง ๆ เช่น เนื้อหาที่น่าสนใจ เช่น โฆษณาชวนเชื่อ ต่าง ๆ เนื้อหาประเภทสร้างแรงบันดาลใจเช่น การรีวิวสินค้าและบริการต่าง ๆ เนื้อหาประเภทให้ ความรู้แขนงต่าง ๆ เช่นการลงทุน การออม เป็นต้น เนื้อหาประเภทขายของเช่น โปรเด็ด โปรดัง ช่วย บอกต่อ เนื้อหาประเภทกระตุ้นอารมณ์ เช่น ใช้ดาราดารา เซเลบมาเป็นพรีเซ็นเตอร์สินค้า และเนื้อหา ประเภทให้ความบันเทิง เช่น คลิปวิดีโอต่าง ๆ

1.6.4 การศึกษาตามอัยาศัย หมายถึง รูปแบบการศึกษาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัยาศัย พ.ศ.2551 มาตรา 4 การศึกษาตามอัยาศัย หมายความว่า กิจกรรมการเรียนรู้ในวิถีชีวิตประจำวันของบุคคลซึ่งบุคคลสามารถเลือกที่จะเรียนรู้ได้ อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ตามความสนใจ ความต้องการ โอกาส ความพร้อมและศักยภาพในการ เรียนรู้ของแต่ละบุคคล โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อหรือแหล่งเรียนรู้ อื่น ๆ สำหรับงานวิจัยนี้ มุ่งเน้นศึกษาการเรียนรู้ตามอัยาศัยจากสื่อดั้งเดิมและสื่อใหม่ตามความสนใจ ของผู้เรียน โดยผู้เรียนเป็นผู้กำหนดเป้าหมายในการเรียนเอง

1.7 ประโยชน์ของงานวิจัย

1.7.1 เป็นประโยชน์ต่อองค์กรผลิตสื่อและเป็นแนวทางการผลิตเนื้อหา (Content) เพื่อ พัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพ ของสังคม และประเทศชาติเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

1.7.2 สถานศึกษา หน่วยงานภาครัฐ องค์กรชุมชน และองค์กรภาคเอกชนสามารถนำแนว ทางการจัดการศึกษาตามอัยาศัยที่ได้จากการวิจัย ไปผลิตสื่อและสร้างสรรค์เนื้อหาหรือจัดกิจกรรม การศึกษาตามอัยาศัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอันจะเป็นพื้นฐานในการพัฒนาสังคมไปสู่ สังคมแห่งการเรียนรู้และสังคมแห่งความรู้ต่อไป

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่องการเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยและการใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ของประชาชนในพื้นที่ชุมชนเมือง ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสาร
- 2.2 ทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากสื่อ (Uses and Gratification Theory)
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับสื่อและอิทธิพลของสื่อ
- 2.4 แนวคิดการศึกษาตามอัธยาศัย
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสาร

การสื่อสารของมนุษย์เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ เป็นกระบวนการในการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ ข่าวสารข้อมูล ความรู้ ภูมิปัญญา ค่านิยมความเชื่อ (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, 2550) ซึ่งการสื่อสารเป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่งในชีวิตของมนุษย์ นอกเหนือจากปัจจัยที่มีความจำเป็นต่อความอยู่รอดของมนุษย์ ซึ่งได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรค แม้ว่าการสื่อสารจะไม่ได้มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับความเป็นความตายของมนุษย์เหมือนกับปัจจัยสี่ แต่การที่จะให้ได้มาซึ่งปัจจัยสี่เหล่านั้น ย่อมต้องอาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมืออย่างแน่นอน มนุษย์ต้องอาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมือเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมใด ๆ ของตน และเพื่ออยู่ร่วมกับคนอื่น ๆ ในสังคม การสื่อสารเป็นพื้นฐานของการติดต่อของกระบวนการสังคม ยิ่งสังคมมีความสลับซับซ้อนมากและประกอบด้วยคนจำนวนมากขึ้นเท่าใด การสื่อสารก็ยิ่งมีความสำคัญมากขึ้นเท่านั้น ทั้งนี้เพราะการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม และสังคมจะนำมาซึ่งความสลับซับซ้อน หรือความสับสนต่าง ๆ จนอาจก่อให้เกิดความไม่เข้าใจและไม่แน่ใจแก่สมาชิกของสังคมดังนั้น จึงต้องอาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมือเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว (ยุพดี ฐิติกุลเจริญ, 2537)

Atkin (1973) กล่าวว่า บุคคลที่เปิดรับข่าวสารมาก ยังมีหูตากว้างไกล มีความรู้ ความเข้าใจ ในสภาพแวดล้อมและเป็นคนที่ทันสมัย ทันท่วงทีเหตุการณ์กว่าบุคคลที่เปิดรับข่าวสารน้อย

Rogers and Sevenning (1969) ได้ขยายแนวคิดเกี่ยวกับการเปิดรับสื่อมวลชนให้กว้าง ออกไปอีกโดยให้คำนิยามว่า สื่อมวลชนนั้นครอบคลุมถึงสื่อ 5 ประเภท คือ หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ วิทยุ นิตยสาร และโทรทัศน์ ด้วยเหตุนี้ดัชนีในการวัดการเปิดรับสื่อมวลชน ในความหมายของเขาทั้งสองจึงต้องประกอบด้วยจำนวนรายการวิทยุที่รับฟังต่อสัปดาห์ ภาพยนตร์ที่ดูต่อปีและอื่น ๆ

ข่าวสารเป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้ประกอบการตัดสินใจในกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ความต้องการข่าวสารจะเพิ่มมากขึ้น เมื่อบุคคลนั้นต้องการข้อมูลในการตัดสินใจหรือไม่แน่ใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง บุคคลจะไม่รับข่าวสารทุกอย่างที่ผ่านเข้ามาสู่ตนทั้งหมด แต่จะเลือกรับรู้เพียงบางส่วนที่คิดว่ามีประโยชน์ต่อตน แรงผลักดันที่ทำให้บุคคลหนึ่ง ๆ ได้มีการเลือกรับข่าวสารนั้นเกิดจากคุณสมบัติพื้นฐานของผู้รับสารในด้านต่าง ๆ ได้แก่

1. องค์ประกอบทางด้านจิตใจ เช่น กระบวนการเลือกรับข่าวสาร การเลือกรับรู้ตามทัศนคติ และประสบการณ์เดิมของตน
2. องค์ประกอบทางด้านสังคม สภาพแวดล้อม เช่น ครอบครัว วัฒนธรรม ประเพณี ลักษณะทางประชากร เช่น อายุ เพศ ภูมิฐานะ การศึกษา ตลอดจนสถานภาพทางสังคม

กิติมา สุรสนธิ (2541) กล่าวว่า การที่ผู้ส่งสารมีความรู้เกี่ยวกับลักษณะของผู้รับสารเป็นวิธีที่จะช่วยให้ผู้ส่งสารบรรลุวัตถุประสงค์ในการสื่อสาร ช่วยให้ผู้ส่งสารวิเคราะห์ วางแผน การสื่อสารให้สอดคล้องกับผู้รับสารได้

อย่างไรก็ตาม บุคคลจะไม่รับข่าวสารทุกอย่างที่ผ่านเข้ามาสู่ตนทั้งหมด แต่จะเลือกรับรู้เพียงบางส่วนที่คิดว่ามีประโยชน์ต่อตน ดังนั้น ข่าวสารที่หลั่งไหลผ่านเข้ามาไปยังบุคคลจากช่องทางต่าง ๆ นั้น มักจะถูกคัดเลือกตลอดเวลา ข่าวสารที่น่าสนใจ มีประโยชน์และเหมาะสมตามความนึกคิดของผู้รับสาร จะเป็นข่าวสารที่ก่อให้เกิดความสำเร็จในการสื่อสาร (กิติมา สุรสนธิ, 2541)

ในการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน ผู้รับสารอาจเปิดรับสารโดยผ่านกระบวนการในเลือกรับข่าว (Selective Process) ซึ่งมีขั้นตอนต่าง ๆ คือ (Klapper, 1960)

1. การเลือกรับหรือการเลือกใช้ (Selective Exposure) บุคคลที่จะเลือกเปิดรับสื่อ และข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ ตามความสนใจและความต้องการของตน เพื่อนำมาใช้แก้ปัญหาและเป็นข้อมูล เพื่อสนองความต้องการของตน

2. การเลือกให้ความสนใจ (Selective Attention) นอกจากบุคคลเลือกเปิดรับข่าวสารแล้ว บุคคลยังเลือกให้ความสนใจต่อข่าวสารที่ได้รับซึ่งสอดคล้องหรือเข้ากันได้กับทัศนคติ และความเชื่อดั้งเดิมของบุคคลนั้น ๆ ในขณะที่เดียวกันก็พยายามหลีกเลี่ยงการรับข่าวสารที่ขัดต่อทัศนคติหรือความคิดดั้งเดิม ทั้งนี้เพราะการได้รับข่าวสารที่ไม่สอดคล้องกับความรู้สึกรู้สึกของเขา จะทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกไม่พึงพอใจและสับสนได้

3. การเลือกรับรู้และตีความหมาย (Selective Perception and Selective Interpretation) เมื่อบุคคลเปิดรับข่าวสารจากแหล่งใดแหล่งหนึ่งแล้ว ผู้รับสารอาจมีการเลือกรับรู้และเลือกตีความที่ได้รับด้วย ตามประสบการณ์ของแต่ละคน ผู้รับสารจะมีการตีความข่าวสารที่ได้รับมาตามความเข้าใจของตนเองหรือตามทัศนคติ ประสบการณ์ ความเชื่อความต้องการ และแรงจูงใจของตนในขณะนั้น

4. การเลือกจดจำ (Selective Retention) หลังจากทีบุคคลเลือกให้ความสนใจ เลือกรับรู้ และตีความข่าวสารไปในทิศทางที่สอดคล้องกับทัศนคติและความเชื่อของตน บุคคลยังเลือกจดจำเนื้อหาของสาระของสารในส่วนที่ต้องการจำเอาไว้เป็นประสบการณ์ ในขณะที่เดียวกันก็มักจะลืมข่าวสารที่ไม่ตรงกับความสนใจของตนเอง

พฤติกรรมการเลือกรับข่าวสารยังมีองค์ประกอบที่มีบทบาทสำคัญต่อกระบวนการเลือกสรรของมนุษย์อันได้แก่ (Schramm, 1973 อ้างถึงใน สุภารักษ์ จูตระกูล, 2536)

1. ประสบการณ์ ประสบการณ์ทำให้ผู้รับสารแสวงหาข่าวสารแตกต่างกัน
2. การประเมินสารประโยชน์ของข่าวสาร ผู้รับสารจะแสวงหาข่าวสารเพื่อสนองจุดประสงค์ของตนอย่างใดอย่างหนึ่ง
3. ภูมิหลังแตกต่างกัน ทำให้มีความสนใจต่างกัน
4. การศึกษาและสภาพแวดล้อม ทำให้มีความแตกต่างในพฤติกรรมการเลือกรับสื่อและเนื้อหาข่าวสาร
5. ความสามารถในการรับสารเกี่ยวกับสภาพร่างกายและจิตใจที่ทำให้พฤติกรรมเปิดรับข่าวสารต่างกัน
6. บุคลิกภาพทำให้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติการโน้มน้าวจิตใจและพฤติกรรมของผู้รับสาร

7. อารมณ์ สภาพทางอารมณ์ของผู้รับสาร จะทำให้ผู้รับเข้าใจความหมายของข่าวสารหรืออาจเป็นอุปสรรคของความเข้าใจความหมายของข่าวสารก็ได้

8. ทศนคติจะเป็นตัวกำหนดท่าทีของการรับสารและตอบสนองต่อสิ่งเร้าหรือข่าวสารที่ได้พบ

จากความสำคัญของการเปิดรับข่าวสารที่กล่าวมาข้างต้น การทำวิจัยครั้งนี้จึงได้ทำแนวคิดเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสารมาเป็นตัวแปรที่สำคัญในการทำการวิจัย เพื่อนำไปสู่การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากสื่อของกลุ่มตัวอย่างดังจะกล่าวในแนวคิดถัดไป

2.2 ทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากสื่อ (Uses and Gratification Theory)

ทฤษฎีเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากสื่อ หรือ การใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจนั้นเป็นทฤษฎีที่เน้นความสำคัญที่ผู้รับสาร โดยเน้นว่าผู้รับสารจะเป็นตัวจักรในการตัดสินใจเลือกใช้ประเภทของสื่อและเนื้อหาที่ตอบสนองความต้องการของตนอย่างไร ถือได้ว่าเป็นการเน้นความสำคัญของผู้รับสารในฐานะผู้กระทำการสื่อสาร โดยผู้รับสารไม่ได้เพียงผู้รับเอาอิทธิพลจากสื่อมวลชนเท่านั้น (ยุบล เบญจรงค์กิจ, 2542)

บุคคลเป็นผู้ถูกกระทำ (Passive Person) ที่ต้องเปลี่ยนแปลงทัศนคติไปตามผล (Effects) ที่ได้รับจากสื่อ แต่เมื่อพิจารณาในทางตรงกันข้าม บุคคลเป็นผู้กระทำ (Action Person) ที่มีความปรารถนาจะเลือกใช้สื่อ เพื่อตอบสนองความพอใจส่วนตัว (พัชนี เขยจรรรยา เมตตา วิวัฒนากุล และ ถิรนนท์ อนุวัชศิริวงศ์, 2538)

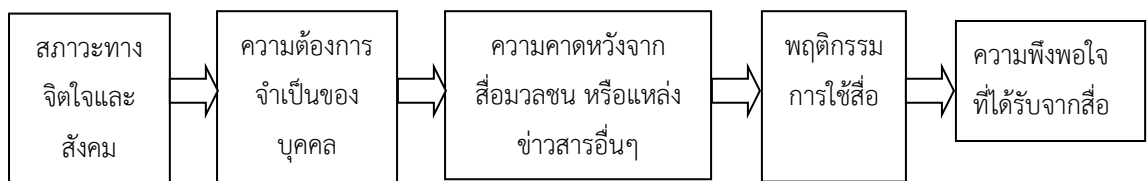
ลักษณะที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของทฤษฎีนี้คือ การศึกษามนุษย์มากกว่าข้อความข่าวสารการสื่อสาร โดยเน้นการศึกษาว่าเพราะเหตุใดมนุษย์จึงมีพฤติกรรมการสื่อสารอย่างนั้นอย่างนี้มากกว่าที่จะศึกษาข้อความในการสื่อสารว่าอย่างไรและก่อให้เกิดอะไรในมนุษย์เราโดยชี้ให้เห็นถึงความต้องการต่าง ๆ ของผู้รับสารที่มีผลต่อพฤติกรรมด้านการสื่อสาร เพื่ออธิบายให้เห็นว่า ความต้องการบุคลิกภาพและองค์ประกอบด้านสังคมอื่น ๆ ต่างก็มีส่วนช่วยอธิบายว่าการที่มนุษย์แสวงหาหรือหลีกเลี่ยงการใช้ข่าวสารที่มีอยู่ในการสื่อสารมวลชน เป็นการศึกษาที่มองว่ามนุษย์รู้จักที่จะนำเอาข่าวสารที่ได้จากสื่อไปใช้ให้เกิดประโยชน์

แคทซ์ และคณะ (Katz and Other, 1974 อ้างถึงใน ยุบล เบญจรงค์กิจ, 2534) ได้ศึกษาข้อมูลซึ่งเก็บจากผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศอิสราเอล ซึ่งเป็นลักษณะของงานวิจัยสำรวจพื้นฐาน และได้พยายามที่จะคิดค้นประดิษฐ์เครื่องมือในการวัดการใช้สื่อและความพึงพอใจมากกว่าจะเป็นการศึกษาเพื่อทดสอบสมมุติฐาน ดังนั้น Katz และคณะ จึงได้สร้างมาตรวัดความต้องการด้านจิตใจและสังคม

มนุษย์ชั้น โดยนำเอาองค์ประกอบมารวมกันเข้าเป็นต้องการในแง่ต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ องค์ประกอบทั้ง 3 อย่าง ดังนี้

1. Mode คือ ลักษณะของความต้องการ เช่น
 - ต้องการให้เพิ่มมากขึ้น
 - ต้องการให้ลดน้อยลง
 - ต้องการให้ได้มา
2. Connection คือ จุดประสงค์ของการติดต่อของบุคคลต่อสิ่งภายนอก คือ
 - การติดต่อเพื่อรับข่าวสาร ความรู้
 - การติดต่อเพื่อความพอใจ เพื่อประสบการณ์ทางอารมณ์
 - การติดต่อเพื่อความเชื่อถือ ความมั่นใจ ความมั่นคง และสถานภาพ
 - การติดต่อเพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์
3. Referent คือ บุคคลหรือสิ่งภายนอกที่มนุษย์โยงการติดต่อไปสู่ ได้แก่
 - ตนเอง
 - ครอบครัว
 - เพื่อนฝูง
 - สังคม รัฐบาล
 - ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม
 - โลก
 - สิ่งภายนอกอื่น ๆ ที่ มีความหมายนัยลบ

จากองค์ประกอบทั้งสามที่กล่าวมานี้ Katz และคณะ (Katz and Other, 1974) ได้สร้างข้อความแสดงความต้องการของบุคคลขึ้น เพื่อชี้ให้เห็นถึงความต้องการของบุคคลซึ่งสามารถใช้สื่อต่าง ๆ ตอบสนองความพึงพอใจ (Gratifications) ได้โดยสามารถสร้างเป็นแบบจำลองเกี่ยวกับการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจได้ดังนี้

ภาพที่ 1.1 แบบจำลองเกี่ยวกับการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจ

แบบจำลองที่ Katz และคณะ (Katz and Other, 1974) สร้างขึ้นสามารถอธิบายได้ว่าสภาพทางสังคมและจิตใจที่แตกต่างกัน เป็นสาเหตุให้มนุษย์มีความต้องการไม่เหมือนกันเหล่านี้จะแตกต่างกันออกไป ขั้นสุดท้ายคือ ความพอใจที่ได้รับจากการใช้สื่อก็จะแตกต่างกันไปด้วย

คำอธิบายเกี่ยวกับแบบจำลองนี้ ยกเป็นตัวอย่างให้เห็นได้ในกรณีที่ปัจเจกบุคคลผู้หนึ่งซึ่งมีความต้องการจำเป็นตามสภาวะทางจิตใจและสังคม เช่นต้องการเป็นคนรอบรู้ทันสมัย เพื่อเป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น และมีความคาดหวังจากสื่อมวลชนว่า การบริโภคข่าวสารจากสื่อมวลชนจะช่วยตอบสนองความต้องการได้ จึงมีการเลือกเปิดรับ รายการต่าง ๆ ทางวิทยุ โทรทัศน์ หรือหนังสือพิมพ์ เป็นต้น เพื่อให้ได้รับความพึงพอใจตามที่ต้องการได้ คือ เป็นคนที่มีความรอบรู้ ทันสมัย เช่น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ หรือเปลี่ยนลักษณะนิสัย หรือพฤติกรรมบางอย่างได้เช่นเดียวกัน (พีระ จิระโสภณ, 2539)

นอกจากนี้ แมคคอมส์ และเบคเกอร์ (McCombs and Becker, 1979) ได้กล่าวไว้ในเรื่องการใช้สื่อตามความพอใจและความต้องการว่า บุคคลใช้สื่อมวลชนเพื่อสนองความต้องการดังต่อไปนี้คือ

1. ต้องการรู้เหตุการณ์ (Surveillance) โดยสังเกตการณ์ และติดตามความเคลื่อนไหวจากสื่อมวลชน เพื่อให้รู้ทันเหตุการณ์ เพื่อความทันสมัย รู้ว่าอะไรมีความสำคัญและควรจะเรียนรู้
2. ต้องการช่วยตัดสินใจ (Decision) โดยเฉพาะการตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวัน การรับสื่อมวลชน ทำให้บุคคลสามารถกำหนดความคิดเห็นของตนเองต่อสภาวะ หรือเหตุการณ์รอบ ๆ ตัว
3. ความต้องการข้อมูลเพื่อพูดคุย (Discussions) โดยการรับสื่อมวลชนทำให้บุคคลมีข้อมูลที่สามารถนำไปพูดคุยกับผู้อื่นได้
4. ความต้องการมีส่วนร่วม (Participating) ในเหตุการณ์และความเป็นไปต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัว
5. ความต้องการเสริมความคิดเห็น หรือการสนับสนุนการตัดสินใจที่ได้กระทำไปแล้ว (Reinforcement)
6. ความต้องการความบันเทิง (Relax and Entertainment) เพื่อความเพลิดเพลินและผ่อนคลายอารมณ์

โดยคิมแพ็ค และเมอเรย์ (Kippax and Murry, 1980) ได้นำความคิดของแคทซ์ (Katz) ไปศึกษา โดยนอกจากจะเน้นเรื่องการใช้สื่อด้วย จุดประสงค์ของการศึกษาคั้งนี้คือ ต้องการหาความสัมพันธ์ของความต้องการใช้สื่อ กับความพึงพอใจ และการใช้สื่อกับการรับรู้คุณประโยชน์ของสื่อ ผลจากการศึกษา เป็นดังนี้

1. ปัจจัยด้านตัวบุคคล เช่น เพศ อายุการศึกษา อาชีพ เป็นตัวกำหนดการใช้สื่อ และการรับรู้คุณประโยชน์ของสื่อ โดยเฉพาะปัจจัยที่เกี่ยวกับอายุ ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุมากคือ อายุตั้งแต่ 9-11 ปี และกลุ่มที่มีอายุน้อยจะใช้สื่อเพื่อความบันเทิง ในขณะที่กลุ่มที่มีอายุมากกว่าใช้สื่อเพราะมีความสนใจที่จะรับรู้เรื่องเกี่ยวกับสังคมและความต้องการของตนเอง

2. คนที่มีระดับการศึกษาสูงจะเลือกใช้สื่อมากกว่าคนที่มีการศึกษาต่ำ

3. จากประเภทของสื่อที่ทำการศึกษา โทรทัศน์ จะถูกเลือกใช้สูงเป็นอันดับหนึ่ง เพราะกลุ่มเป้าหมายจะเห็นว่าสื่อที่มีประโยชน์โดยให้ข้อมูลต่าง ๆ ที่เราสนใจ เช่น เกี่ยวกับโลก และเหตุการณ์ภายในประเทศรวมทั้งให้ความบันเทิงด้วย โดยหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ และภาพยนตร์ จะถูกเลือกใช้เป็นอันดับรองตามเหตุผลของการเลือกใช้

4. กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่มีการเลือกใช้สื่ออย่างมีจุดมุ่งหมาย และเข้าใจถึงคุณประโยชน์ของสื่อที่มีต่อผู้ใช้

การศึกษาของคิมแพ็ค และเมอร์เรย์ (Kippax and Murray, 1980) นี้ สามารถสรุปได้ว่า ความต้องการในการใช้สื่อที่มีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้ในคุณประโยชน์ของสื่อ และปัจจัยด้านตัวบุคคลมีอิทธิพลต่อการเลือกใช้สื่อด้วย

ส่วน แมคควอล และคณะ (McQuail and other, อ้างใน ศิริชัย ศิริกายะ และ กาญจนา แก้วเทพ, 2531) ได้ศึกษาตัวแปร ความต้องการของผู้รับสารจากสื่อมวลชนไว้ดังนี้

1. ความต้องการสารสนเทศ

- เพื่อทราบถึงเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับตนเอง สภาพปัจจุบันที่อยู่รอบตัวและสังคม
- เป็นเครื่องมือในการแสวงหาข้อแนะนำในการปฏิบัติ ความคิดเห็น และการตัดสินใจ

- สนองความอยากรู้อยากเห็น และสนองความสนใจ
- เป็นการเรียนรู้ และศึกษาด้วยตนเอง
- สร้างความรู้สึกที่มั่นคง

2. ความต้องการสร้างควมมีเอกลักษณ์ให้แก่บุคคล

- ให้แรงเสริมแก่ค่านิยมส่วนบุคคล
- ให้ตัวแบบทางพฤติกรรม
- แสดงออกร่วมกับค่านิยมของคนอื่น ๆ
- มองทะลุภายในตนเอง

3. ความต้องการรวมตัวและปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

- มองทะลุเข้าไปในสภาพแวดล้อมของผู้อื่น
- แสดงออกร่วมกับผู้อื่น และเกิดความรู้สึกในลักษณะที่เป็นเจ้าของ

- นำไปใช้สนทนาและปฏิสัมพันธ์ทางสังคม
- ใช้แทนเพื่อน
- ช่วยในการดำเนินตามบทบาททางสังคม
- สร้างสายสัมพันธ์กับครอบครัว เพื่อน และสังคม

4. ความต้องการความบันเทิง

- การหลีกเลี่ยงหรือหลีกเลี่ยงจากปัญหาต่าง ๆ
- การผ่อนคลาย
- มีวัฒนธรรมที่เป็นของแท้ ความสนุกสนานทางสุนทรียะ
- ได้มีอะไรทำเพื่อใช้เวลาให้หมดไป
- ปลดปล่อยอารมณ์
- เป็นการกระตุ้นทางเพศ

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของเวนเนอร์ (Lawrence A” Wenner, 1985) เกี่ยวกับความพึงพอใจในการบริโภคข่าวสาร (News Gratifications) โดยเวนเนอร์ได้แบ่งความพึงพอใจออกเป็น 4 กลุ่มดังนี้

1. Orientation Gratifications หมายถึง การใช้ข่าวสารเพื่อประโยชน์ทางด้านข้อมูล เพื่อการอ้างอิง เพื่อเป็นแรงเสริมในความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับสังคม รูปแบบของความต้องการที่แสดงออกมา ได้แก่ การติดตามข่าวสาร (Surveillance) หรือการได้มาซึ่งข้อมูลเพื่อช่วยในการตัดสินใจ (Decisional Utility)

2. Social Gratifications เป็นการใช้อนาคตเพื่อเชื่อมโยงระหว่างข้อมูลเกี่ยวกับสังคมซึ่งรับรู้จากข่าวสารกับเครือข่ายส่วนบุคคลของปัจเจกชน เช่น การนำข้อมูลไปใช้ในการสนทนากับผู้อื่น หรือใช้เพื่อการชกแจงใจ

3. Para - Social Gratifications หมายถึง กระบวนการใช้ประโยชน์ข่าวสารเพื่อดำรงเอกลักษณ์ของบุคคล หรือเพื่อการอ้างอิงอ่านตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องกับสื่อ หรือปรากฏในเนื้อหาของสื่อ

4. Para - Orientation Gratifications หมายถึง กระบวนการใช้ข่าวสารเพื่อประโยชน์ในการลดหรือผ่อนคลายความตึงเครียดทางอารมณ์ หรือเพื่อปกป้องตนเอง เช่น เป็นการใช้เวลาให้หมดไปเพื่อความเพลิดเพลิน สนุกสนาน เพื่อหลีกเลี่ยงจากสิ่งที่ไม่พึงพอใจอย่างอื่นเป็นต้น

จากทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากสื่อ กลุ่มตัวอย่างนำข่าวสารที่ได้จากการเปิดรับมาใช้ประโยชน์ด้วยวัตถุประสงค์ในต่าง ๆ ตามความต้องการของผู้รับสาร

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับสื่อและอิทธิพลของสื่อ

องค์ประกอบที่สำคัญของกระบวนการสื่อสารนั้นมีอยู่ด้วยกัน 4 ประการ ได้แก่ ผู้ส่งสาร (Source) สาร (Message) สื่อ (Media) และผู้รับสาร (Receiver) องค์ประกอบทั้ง 4 ประการนี้ ล้วนแล้วแต่มีความสำคัญในการกำหนดความสำเร็จของการสื่อสารทั้งสิ้น

ในส่วนของ “สื่อ” ซึ่งเป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งของกระบวนการสื่อสารนั้นว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในการทำให้ผู้รับสารเกิดความรู้ ความเข้าใจ มีทัศนคติ และพฤติกรรมไปในแนวทางที่ผู้ส่งสารปรารถนา (Roger and Svenning, 1969)

สื่อ (Media) เป็นช่องทางการสื่อสารที่นำเสนอเนื้อหาของสารไม่ว่าจะเป็นข่าว ข้อมูลบันเทิง หรือโฆษณาไปสู่ผู้บริโภค การเปลี่ยนแปลงระบบเทคโนโลยี นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบสื่อที่พัฒนาให้ดีขึ้นนับจากสื่อบุคคลที่เปลี่ยนแปลงเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อสิ่งพิมพ์พัฒนาเป็นรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ คือ สื่อวิทยุและสื่อโทรทัศน์ ในปัจจุบันการพัฒนาระบบเทคโนโลยีไม่หยุดนิ่ง สื่ออินเทอร์เน็ตพัฒนาขึ้นมาเพื่อการติดต่อสื่อสารเพิ่มขึ้น ดังนั้นกล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงของระบบเทคโนโลยีสามารถแบ่งสื่อออกเป็น 2 ประเภท ตามลักษณะของการใช้สื่อเพื่อการกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์ คือ สื่อแบบดั้งเดิม และสื่อใหม่ (พรจิต สมบัติพานิช, 2547)

สื่อดั้งเดิมและสื่อใหม่

1. **สื่อดั้งเดิม (Traditional Media)** หมายถึง สื่อที่ผู้ส่งสารทำหน้าที่ส่งสารไปยังผู้รับสารได้ทางเดียวที่ผู้รับสารไม่สามารถติดต่อกลับทางตรงไปยังผู้ส่งสารได้ สามารถแบ่งย่อยได้ดังนี้

1.1 สื่อที่ทำหน้าที่ส่งสารเพียงอย่างเดียว หมายถึง สื่อที่ทำหน้าที่ส่งสารตัวหนังสือหรือเสียง หรือภาพ ไปอย่างเดียว ได้แก่ หนังสือพิมพ์ สื่อโทรเลข และสื่อวิทยุ

1.2 สื่อที่ทำหน้าที่ส่งสารสองอย่าง คือ ส่งทั้งภาพและเสียงพร้อมกัน ได้แก่ สื่อโทรทัศน์ สื่อภาพยนตร์

ในปัจจุบันเมื่อเทคโนโลยีพัฒนามากขึ้นสื่อดั้งเดิมก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ดังที่ โจ แคปโป (Joe Cappo, 2003) นักวิชาชีทางด้านโฆษณาผู้ก่อตั้งหนังสือ Advertising Age ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของสื่อดั้งเดิม ดังนี้

- สื่อวิทยุ ซึ่งเหมาะสำหรับผู้บริโภคทั่วไป เริ่มปรับรูปแบบรายการเพื่อนำเสนอผู้บริโภคเฉพาะกลุ่ม เนื้อหาที่นำเสนอไม่ได้มีเพียงรายการประเภทบันเทิงหรือเพลงเท่านั้น แต่ยังมีรายการข่าวสารที่มีประโยชน์และไม่ยาวนานนัก เนื่องจากผู้ฟังส่วนใหญ่ฟังวิทยุในขณะที่เดินทาง เช่น ระหว่างอยู่ใน

รถยนต์ ดังนั้น รายการวิทยุประเภทบทสนทนากับผู้ฟังเป็นรายการที่นิยมเพราะเป็นการนำเสนอในช่วงสั้น และสามารถเปลี่ยนประเด็นได้ตลอดเวลา

- สื่อสิ่งพิมพ์ เป็นสื่อที่ต้องอาศัยความสามารถด้านความเข้าใจ ระดับการศึกษา และการเรียนรู้สื่อสิ่งพิมพ์ โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์เป็นสื่อที่ต้องประสบกับปัญหา เนื่องจากมีสื่อใหม่ที่มีภาพและเสียงซึ่งได้รับความนิยมจากผู้บริโภคมากกว่า สื่อนิตยสารเป็นสื่อที่มีผู้บริโภคเจาะจง ไม่ว่าจะเป็นด้านภูมิประชากรศาสตร์และด้านจิตวิทยา เหมาะสำหรับการโฆษณาประชาสัมพันธ์สินค้าเฉพาะกลุ่ม สื่อนิตยสารไม่ค่อยมีการปรับตัว เช่นเดียวกับสื่อหนังสือพิมพ์ส่งผลให้ยอดขายจำหน่ายลดลง แต่ยังคงมีนิตยสารฉบับใหม่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

- สื่อโทรทัศน์ สื่อโทรทัศน์เป็นสื่อที่สามารถเปิดรับได้ง่าย ไม่ต้องการความสามารถหรือระดับการศึกษา คู่แข่งสำคัญของสื่อโทรทัศน์ คือ สื่อเคเบิลโทรทัศน์ ซึ่งได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพราะการส่งสัญญาณในระบบเครือข่ายทำได้ในระยะทางไกลกว่า และเคเบิลโทรทัศน์ยังเสนอรายการที่น่าสนใจกว่ารายการโทรทัศน์ช่องปกติ นอกจากนี้ยังใช้ระบบดาวเทียมทำให้มีช่องรับสัญญาณที่กว้างกว่า จึงเป็นการเพิ่มทางเลือกให้แก่ผู้ชมและเป็นเหตุให้จำนวนผู้ชมช่องรายการปกติลดลง

2. สื่อใหม่ (New media)

เมื่อเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทในด้านการสื่อสารก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงกับ “สื่อ” (Media) ซึ่งหมายถึง ช่องทางที่ใช้ในการสื่อสารจากสื่อดั้งเดิม (Traditional Media) ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ ก็ได้รับการพัฒนามาสู่การเป็นยุคแห่งการใช้สื่อใหม่

คำว่า สื่อใหม่ (New media) ได้มีผู้ให้คำจำกัดความไว้มากมาย ดังนี้

Burnett, R. and Marshall D. P. (2003) ได้ให้ความหมายของ คำว่า สื่อใหม่ (New media) ว่าหมายถึง สื่อที่เอื้อให้ผู้ส่งสารและผู้รับสารทำหน้าที่ส่งสารและรับสารได้พร้อมกันเป็นการสื่อสารสองทาง และสื่อยังทำหน้าที่ส่งสารได้หลายอย่างรวมกัน คือ ภาพ เสียง และข้อความไปพร้อมกัน โดยรวมเอาเทคโนโลยีของสื่อดั้งเดิม เข้ากับความก้าวหน้าของระบบเทคโนโลยีสัมพันธ์ ทำให้สื่อสามารถสื่อสารได้สองทางผ่านทางระบบเครือข่ายและมีศักยภาพเป็นสื่อแบบประสม (Multimedia) ปัจจุบันสื่อใหม่พัฒนาขึ้นหลากหลาย ที่เป็นที่รู้จักและนิยมกันมากขึ้น ซึ่งแตกต่างจากสื่อแบบดั้งเดิมที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารไม่สามารถมีปฏิริยาตอบโต้กันได้

Kevin Kawamoto (1997) ได้ให้ความหมายของ “สื่อใหม่” (New Media) ว่าหมายถึง ระบบการสื่อสาร หรือระบบที่มีการเชื่อมต่อทางอิเล็กทรอนิกส์ ของเครือข่ายในระดับโลก

ธิดาพร ชนะชัย (2550) อ้างถึงใน วิกันดา บริสุทธิ์ใจ (2557) ได้ให้ความหมายของ “สื่อใหม่” โดยแยกออกเป็น 3 ประเด็นดังต่อไปนี้

- 1) Digital Media เป็นการสื่อสารไร้สายที่รวดเร็วด้วยระบบไฟเบอร์ออฟติก เชื่อมต่อข้อมูลผ่านดาวเทียม
- 2) สื่อซึ่งเป็นสื่อใหม่ที่นอกเหนือจากสื่อพื้นฐานเดิมที่มีอยู่
- 3) สื่อสร้างสรรค์ชิ้นใหม่เพื่อสนับสนุนงานบางอย่าง โดยเน้นความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม

สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ (2545) ได้ให้ความหมายว่า สื่อใหม่ (New media) หมายถึง ระบบการสื่อสารหรือเชื่อมต่อทางอิเล็กทรอนิกส์ของเครือข่ายระดับโลก ได้แก่ เครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Internet) บริการระดับเวปไซต์เวิลด์ไวด์เว็บ (World Wide Web: WWW) บริการข้อมูลออนไลน์เชิงพาณิชย์ (Commercial on-line Service) เป็นต้น

จากคำนิยามข้างต้น สรุปได้ว่า “สื่อใหม่” (New media) หมายถึง สื่อที่นอกเหนือจากสื่อพื้นฐานที่มีอยู่ มีระบบการสื่อสารหรือเชื่อมต่อทางอิเล็กทรอนิกส์ของเครือข่ายระดับโลก ได้แก่ เครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Internet) บริการระดับเวปไซต์เวิลด์ไวด์เว็บ (World Wide Web: WWW) เป็นต้น เป็นสื่อที่เอื้อให้ผู้ส่งสารและผู้รับสารทำหน้าที่ส่งสารและรับสารได้พร้อมกันเป็นการสื่อสารสองทางทำให้การติดต่อระหว่างกันเป็นเรื่องสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น ส่งสารได้หลายอย่างรวมกัน คือ ภาพ เสียง และข้อความไปพร้อมกัน

จากคุณลักษณะของสื่อใหม่ที่เปลี่ยนไปจากสื่อดั้งเดิม ทำให้สื่อใหม่ช่วยลดข้อจำกัดของผู้ใช้ ช่วยเพิ่มความคล่องตัวและความสะดวกสบายในการใช้มากยิ่งขึ้น โดย Wertime, K. & Fenwick, I. (2008) ได้อธิบายถึงอิสระของการใช้สื่อใหม่ ดังนี้

- 1) อิสระในด้านเวลา (Freedom from Scheduling) สื่อใหม่ทำให้ข้อจำกัดในเรื่องของเวลานั้นหมดไป เมื่อผู้คนมีเทคโนโลยีอยู่ข้างกาย ทำให้สามารถที่จะใช้มันได้อย่างสะดวกสบายทุกเวลาตามที่ต้องการ ไม่ว่าจะเป็นการชมความบันเทิง กีฬา หรือใช้หาข้อมูลต่าง ๆ
- 2) อิสระในด้านพื้นที่ (Freedom from Geographic Boundaries) สื่อใหม่ทำให้นิเวศต่าง ๆ เผยแพร่ไปได้ทั่วโลกในทันที การคลิกเพียงแค่หนึ่งครั้ง สามารถทำให้ผู้ใช้ข้ามพรมแดนประเทศไปได้ อย่างง่ายดาย

3) อิสระในด้านขนาด (Freedom to Scale) เนื้อหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นบนสื่อใหม่นั้นสามารถปรับเปลี่ยนขนาดให้เหมาะสมกับผู้ใช้เนื้อหาได้ เช่น สามารถปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับผู้ชมทั่วโลก หรืออาจจะปรับให้เหมาะสมกับผู้ชมเฉพาะรายกลุ่มหรือรายบุคคลได้

4) อิสระในด้านรูปแบบ (Freedom From Format) การสร้างเนื้อหาบนสื่อใหม่นั้นมีอิสระมากขึ้น เนื้อหาไม่ต้องถูกจำกัดด้วยรูปแบบที่ตายตัวอีกต่อไป เช่น การถ่ายวิดีโอแล้วนำไปเผยแพร่บนสื่อใหม่นั้นสามารถมีความยาวได้เท่าที่ต้องการ รวมไปถึงการเล่นเกมออนไลน์หรือการเข้าชมเว็บไซต์ต่าง ๆ ที่สามารถทำได้ตลอดเวลาที่ต้องการ ไม่ถูกจำกัดเวลา

อิทธิพลของสื่อ

Joseph T. Klapper (อ้างถึงใน ประมวล สหะเวทิน, 2540) ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ที่มีต่อทัศนคติและพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ของประชาชนไว้ดังนี้

1. อิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีต่อประชาชนนั้น ไม่ใช่อิทธิพลโดยตรง แต่เป็นอิทธิพลโดยอ้อม เพราะมีปัจจัยต่าง ๆ ที่กั้นอิทธิพลของสื่อมวลชน ปัจจัยดังกล่าว ได้แก่

1.1 ความมีใจโน้มเอียงของผู้รับสาร (Predisposition) ประชาชนจะมีความคิดเห็น ค่านิยม และมีใจโน้มเอียงที่จะประพฤติกฎปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งอยู่ก่อน ซึ่งได้รับอิทธิพลจากการคบหาสมาคมกับคนอื่น และสถาบันสังคมที่ตนเป็นสมาชิก เมื่อบุคคลผู้นั้นสัมผัสกับสื่อมวลชน ก็จะนำเอาทัศนคติ ค่านิยมและพฤติกรรมเหล่านั้นติดตัวมาด้วย

1.2 การเลือกของผู้รับสาร (Selective Processes) ประชาชนจะเลือกรับสารที่สอดคล้องกับความคิดเห็นและความสนใจของตน และจะหลีกเลี่ยงไม่ยอมรับสารที่ไม่สอดคล้อง หรือที่ขัดแย้งกับความคิดเห็นและความสนใจของตน ประชาชนจะพยายามตีความสารตามความเชื่อ และค่านิยมที่ตนมีอยู่เดิมและจะเลือกจดจำเฉพาะสิ่งที่สนับสนุนความคิดและความเชื่อของตน

1.3 อิทธิพลของบุคคล (Personal Influence) ข่าวสารจากสื่อมวลชนอาจไม่ได้ไปถึงประชาชนทั่วไปในทันที แต่จะผ่านสื่อบุคคลหรือผู้นำความคิดเห็นก่อนที่จะไปถึงประชาชน ผู้นำความคิดเห็นมีสอดแทรกความรู้สึนึกคิดของตนเข้าไปด้วย ผู้นำความคิดเห็นมักจะเป็นคนที่ได้รับความเชื่อถือเลื่อมใส และไว้วางใจจากประชาชนทั่วไป จึงเป็นผู้มีอิทธิพลต่อความเห็นและการตัดสินใจของประชาชน

1.4 ลักษณะของธุรกิจด้านสื่อมวลชน (Economic Aspects) การดำเนินธุรกิจด้านสื่อมวลชน ในสังคมเสรีนิยมซึ่งมีระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนั้น สื่อมวลชนสามารถแข่งขันกันได้โดยเสรี

ต่างฝ่ายต่างเสนอความคิดเห็นและค่านิยมที่แตกต่างกันออกไป และประชาชนก็มีเสรีภาพในการที่จะเลือกเชื่อถือความคิดเห็นใดความคิดเห็นหนึ่งได้ และตัดสินใจว่าจะเชื่อสื่อมวลชนไหนดี

2. อิทธิพลที่สื่อมวลชนมีต่อประชาชน เป็นเพียงผู้สนับสนุนเท่านั้น คือสื่อมวลชนจะสนับสนุนทัศนคติ ค่านิยม ความมีใจโน้มเอียง ตลอดจนแนวโน้มด้านพฤติกรรมของประชาชนให้มีความเข้มแข็งและพร้อมที่จะแสดงให้ปรากฏออกมาเมื่อมีแรงจูงใจเพียงพอหรือเมื่อมีโอกาสเหมาะสม

3. สื่อมวลชนอาจทำหน้าที่เป็นผู้เปลี่ยนแปลงประชาชนได้เช่นกัน จะเกิดขึ้นต่อเมื่อบุคคลมีความโน้มเอียงที่จะเปลี่ยนแปลงอยู่ก่อนแล้ว หากสื่อมวลชนสามารถเสนอสิ่งที่สอดคล้องกับความต้องการของเขา เขาก็จะเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมได้ สื่อมวลชนจึงทำหน้าที่เป็นเพียงผู้เสนอหนทางในการเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมเท่านั้น

4. สื่อมวลชนสามารถสร้างทัศนคติ และค่านิยมใหม่ให้เกิดแก่ประชาชนได้ในกรณีที่บุคคลนั้น ๆ ไม่เคยมีความรู้หรือประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งนั้นมาก่อน ทัศนคติและค่านิยมใหม่จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อบุคคลผู้นั้นรับสารที่เสนอเรื่องราวในแนวเดียวกันบ่อย ๆ เป็นอิทธิพลในลักษณะสะสมมิใช่ อิทธิพลที่ก่อให้เกิดผลได้ทันทีทันใด หรือในระยะเวลายาวนาน

De Fleur (1989) ได้เสนอแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลไว้ 4 ทฤษฎีดังนี้

1. ทฤษฎีความแตกต่างของแต่ละบุคคล (The Individual Differences Theory) กล่าวว่า โครงสร้างทางบุคลิกภาพส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน เช่น ทัศนคติ ค่านิยมความเชื่อ จะมีส่วนสำคัญต่อการกำหนดแบบการรับรู้หรือการเรียนรู้ของมนุษย์เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและข่าวสารต่าง ๆ ที่แตกต่างกันตามทฤษฎีนี้สื่อมวลชนจึงมีอิทธิพลในแง่สร้างการเรียนรู้หรือการต่อยอดในสิ่งที่เขาารู้อยู่แล้ว

2. ทฤษฎีการจัดกลุ่มทางสังคม (The Social Categories Theory) กล่าวว่า บุคคลในกลุ่มเดียวกัน ย่อมจะเปิดรับสารและมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อเนื้อหาของข่าวสารที่คล้ายคลึงกัน ทั้งนี้เนื่องมาจากความใกล้ชิดสนิทสนมผูกพันของกลุ่ม ฉะนั้นสื่อมวลชนจึงมีอิทธิพลต่อกลุ่มคนเหล่านี้ ก็ต่อเมื่อส่งมาในลักษณะที่สอดคล้องกับบรรทัดฐานของกลุ่ม

3. ทฤษฎีความสัมพันธ์ทางสังคม (The Social Relationship Theory) กล่าวคือ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลภายในกลุ่มแบบไม่เป็นทางการมีอิทธิพลต่อการสื่อสารนักสังคมวิทยาชนบทเชื่อว่าเครือข่ายของชวานามีส่วนสำคัญต่อการตัดสินใจยอมรับหรือไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง

ใหม่ ๆ และชาวชนบทมีความผูกพันทางสังคมอย่างแน่นแฟ้นกับเพื่อนบ้าน ผู้นำความคิดเห็นในสังคมจะเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการเผยแพร่ข่าวสาร และการยอมรับนวัตกรรมของบุคคลในสังคมนั้นในกรณีเช่นนี้สื่อมวลชนจะมีอิทธิพลต่อคนได้ในลักษณะทฤษฎีการสื่อสารสองขั้นตอน (Two-Step Flow Theory) ซึ่งต้องอาศัยอิทธิพลของบุคคล (Personal Influence) เข้าร่วมด้วย

4. ทฤษฎีบรรทัดฐานทางวัฒนธรรม (The Cultural Norms Theory) กล่าวว่าพฤติกรรมของบุคคลอาจขึ้นอยู่กับบรรทัดฐานและสภาพแวดล้อมทางสังคม ถ้าสื่อมีเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับบรรทัดฐานทางสังคม สื่อมวลชนอาจเพียงย้ำบรรทัดฐานเดิม และสร้างบรรทัดฐานใหม่เพียงเล็กน้อยเท่านั้น ฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าสื่อมวลชนทำหน้าที่ทางอ้อม 3 ประการคือ 1) สื่อมวลชนจะส่งเสริมสนับสนุนหรือย้ำบรรทัดฐานทางสังคมให้สังคมดำรงอยู่ตลอดไป 2) สื่อมวลชนจะสามารถสร้างความรับผิดชอบร่วมกันให้เกิดขึ้นในสังคม 3) สื่อมวลชนสามารถเปลี่ยนแปลงแบบอย่างการดำเนินชีวิตและพฤติกรรมของบุคคล โดยช่วยให้เกิดพฤติกรรมใหม่แต่ต้องใช้ระยะเวลา

อย่างไรก็ตามนักวิชาการด้านสื่อมวลชนระยะหลังกลับมีความเห็นตรงกันว่า ประชาชนไม่ใช่สื่อมวลชนที่ไม่มีพลังขัดขึ้นหรือปราศจากทางเลือกอื่น เนื่องจากในความเป็นจริงสิ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและความเชื่อของมนุษย์นอกเหนือไปจากสารและสื่อ คือ ความเป็นตัวตนของผู้รับสารแต่ละคนเอง ฉะนั้นการเลือกเปิดรับสื่อของแต่ละบุคคลจึงเป็นการสะท้อนอัตลักษณ์ของตน (อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว, 2549)

ทฤษฎีผลกระทบอันจำกัดของสื่อมวลชนเป็นทฤษฎีที่อธิบายว่ามนุษย์ไม่ได้เป็นผู้รับสารที่ไร้ความคิดหรือไร้ทางเลือก สื่อมวลชนไม่มีอิทธิพลต่อผู้รับสารโดยตรงหรือมีอิทธิพลต่อผู้รับสารเพียงเล็กน้อย เนื่องจากมีอิทธิพลของตัวแปรแทรกซ้อนหรือตัวกระตุ้นต่าง ๆ ที่ลดอิทธิพลของสื่อมวลชน (กาญจนา แก้วเทพ, 2543)

จากความสำคัญของสื่อและอิทธิพลของสื่อ ซึ่งเป็นช่องทางในการนำข้อมูลข่าวสารไปสู่ผู้รับสาร จึงได้ทำแนวคิดเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสารจากสื่อประเภทต่าง ๆ ประกอบด้วย สื่อดั้งเดิมและสื่อใหม่ มาเป็นตัวแปรสำคัญเพื่อนำไปสู่การศึกษาพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างในการเปิดรับเนื้อหาประเภทต่าง ๆ จากสื่อ

2.4 แนวคิดการศึกษาตามอรรถยาศัย

การศึกษาประเด็นต่าง ๆ ที่เป็นองค์ประกอบของการศึกษาตามอรรถยาศัย ประกอบไปด้วย 1. พัฒนาการและแนวคิดของการศึกษาตามอรรถยาศัย 2. ความหมายและความสำคัญ 3. การเรียนรู้ตามอรรถยาศัย 4. ลักษณะ ประเภท และรูปแบบ 5. การจัดการศึกษาตามอรรถยาศัย และ 6. โปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามอรรถยาศัย ซึ่งมีรายละเอียดในแต่ละหัวข้อ ดังต่อไปนี้

1. พัฒนาการ และแนวคิดของการศึกษาตามอรรถยาศัย

การศึกษาตามอรรถยาศัยมีวิวัฒนาการมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา ถึงกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยมีศูนย์กลางอยู่ที่บ้าน วัด และวังเป็นศูนย์กลางในการสอนความรู้ด้านภาษาไทย ศาสนา การอบรมศีลธรรม กริยา มารยาท ขนบธรรมเนียมประเพณี รวมทั้งความรู้ความชำนาญในการประกอบอาชีพ ซึ่งในระยะเริ่มแรกของการจัดการศึกษานั้น นักการศึกษามีความเชื่อว่าการศึกษามีอยู่เพียง 2 รูปแบบเท่านั้น คือ การศึกษาในโรงเรียนที่มีการจัดแบบเป็นทางการ ส่วนการศึกษาที่อยู่นอกเหนือจากการศึกษาในโรงเรียนให้เรียกว่า การศึกษาไม่เป็นทางการ ซึ่งหมายรวมถึงการศึกษาที่ไม่ได้จัดอยู่ในโรงเรียนทั้งหมด (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2542: 187-188) ในระยะต่อมานักการศึกษาจึงได้จำแนกการศึกษาตามอรรถยาศัยออกจากระบบการศึกษาอื่น ๆ จากความเชื่อว่าการศึกษาที่เกิดขึ้นพร้อมกับชีวิตมนุษย์ และอยู่คู่ขนานไปกับชีวิต กล่าวคือ เมื่อมนุษย์ สัมตามองโลกก็ต้องเรียนรู้ ทารกต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวภายในบ้านที่แตกต่างจากเมื่ออยู่ในครรภ์มารดา เมื่อถึงวัยเรียนก็มีสังคมกลุ่มเพื่อน และบุคคลที่ต้องเกี่ยวข้อง มีกิจกรรมในชีวิตหลากหลายมากขึ้น ทำให้ได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ไม่เฉพาะภายในโรงเรียน หรือสถาบันการศึกษาเท่านั้น เมื่อบุคคลจบจากการศึกษาออกมาสู่โลกของอาชีพ การเรียนรู้ของบุคคลก็ยิ่งกว้างขวางมากขึ้นไม่เฉพาะที่เคยเรียนวิชาการ หรือจากประสบการณ์ ต่าง ๆ ในวัยเรียน แต่ต้องมาเรียนรู้การปฏิบัติงาน การปรับตัวให้เข้ากับหัวหน้างาน และเพื่อนร่วมงาน เนื่องจากสภาพสังคม สิ่งแวดล้อม การเมือง ตลอดจนเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นบุคคลจึงจำเป็นต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสมตามช่วงพัฒนาการของชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543ก: 2) จึงกล่าวได้ว่า การศึกษาตามอรรถยาศัยเกิดขึ้นพร้อมกับชีวิต และดำเนินควบคู่ไปกับชีวิต ของบุคคล ตลอดชีวิต การเกิดขึ้นของการศึกษาตามอรรถยาศัยนั้นเกี่ยวข้องกับแนวคิดสำคัญทางการศึกษา คือ การศึกษาตลอดชีวิต ซึ่งเป็นแนวความคิดของการศึกษาในโลกปัจจุบัน ความคิดเรื่องการศึกษาตลอดชีวิตเชื่อว่า มนุษย์เรียนรู้อยู่ตลอดเวลาตั้งแต่อุบัติขึ้นใน

ครุกรรมมารดา และจบลงเมื่อความตายมาเยือน แต่ที่จริงเรื่องการศึกษาตามอัธยาศัยนั้นมีการกล่าวถึง มาไม่น้อยกว่าสองทศวรรษแล้ว (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2544ข: บทบรรณาธิการแปล) ซึ่งผู้วิจัย จะได้กล่าวถึงพัฒนาการของการศึกษาตามอัธยาศัยอย่างเป็นระบบตามลำดับ ดังนี้ 1.1 พัฒนาการ ระยะเวลาที่ 1 การศึกษาตามอัธยาศัยในบริบทของวิถีชีวิต 1.2 พัฒนาการระยะเวลาที่ 2 การศึกษาตาม อัธยาศัยในบริบทของกิจกรรมส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต 1.3 พัฒนาการระยะเวลาที่ 3 การศึกษาตาม อัธยาศัยในบริบทของระบบการศึกษา 1.4 เปรียบเทียบพัฒนาการและแนวคิดของการศึกษาตาม อัธยาศัย ซึ่งมีรายละเอียดในแต่ละหัวข้อ ดังต่อไปนี้

1.1 พัฒนาการระยะเวลาที่ 1 การศึกษาตามอัธยาศัยในบริบทของวิถีชีวิต (ระหว่างปี พ.ศ.2483-2519) เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นพร้อมกับวิถีชีวิต และสังคมไทยแบบดั้งเดิม มีลักษณะเป็น กระบวนการเรียนรู้ตามวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทย ได้แก่ การบ่มเพาะลักษณะนิสัย การถ่ายทอด ปลูกฝังวัฒนธรรมประเพณี การเรียนวิชาความรู้การอบรมกิริยามารยาท การฝึกปฏิบัติด้วยการทำให้ดู ตลอดจนการส่งเสริมค่านิยมเกี่ยวกับคุณธรรม เป็นต้น สื่อประกอบการเรียนรู้ได้แก่ เครื่องใช้ใน ชีวิตประจำวัน เครื่องมือทำมาหากิน และการเรียนรู้จากธรรมชาติสิ่งแวดล้อม นิทานพื้นบ้าน ของเล่น การละเล่น บทกลอน สุภาษิต ปริศนาคำทาย ลักษณะสำคัญของการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับ สิ่งแวดล้อม บูรณาการระหว่างความรู้ การปฏิบัติ และคุณธรรม (สกศ., 2543ก: 18) การเรียนรู้ที่ เกิดขึ้นตามวิถีชีวิตที่มีคำเรียกแตกต่างกันออกไป เช่น การศึกษาไม่เป็นทางการ การศึกษาธรรมชาติ วิสัย การศึกษาอल्पวัย การศึกษาธรรมชาติวิสัย การเรียนรู้ตามแนววิถีชีวิต เป็นต้น (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2544ข: บทบรรณาธิการแปล) ในระยะนี้ได้มีการจัดตั้งกองการศึกษาผู้ใหญ่ขึ้นเพื่อ วัตถุประสงค์ในการแก้ไขปัญหา อันได้แก่ ปัญหาการรู้หนังสือของประชาชน ปัญหาสุขภาพอนามัย และความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับพื้นฐานการดำรงชีวิต (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. ม.ป.ป.: 10-11) ซึ่งมี พัฒนาการ และเหตุการณ์สำคัญเกี่ยวกับการศึกษาตามอัธยาศัย ดังนี้

พ.ศ.2483 จัดตั้งกองการศึกษาผู้ใหญ่ขึ้นเป็นครั้งแรก เพื่อจัดการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ ที่อยู่นอกวัยเรียนให้มีโอกาสได้รับการศึกษา

พ.ศ.2491 กองการศึกษาผู้ใหญ่ ได้เริ่มดำเนินการจัดตั้งหน่วยโสตทัศนศึกษาขึ้น เพื่อ นำภาพยนตร์ไปฉายตามโรงเรียนผู้ใหญ่ในจังหวัดพระนคร และธนบุรีซึ่งภาพยนตร์ ส่วนใหญ่ เป็นสาร คติทางด้านสังคม วิทยาศาสตร์ สุขภาพอนามัย และบันเทิง

พ.ศ.2492 ได้มีการสร้างแบบเรียนเพื่อสอนหนังสือให้แก่ผู้ไม่รู้หนังสือขึ้นตามแนวคิดของ ดร.แฟรงค์ ซี. เลาบัก และได้จัดทำหนังสือพิมพ์ติดฝาผนังชื่อว่า ชาวดี

พ.ศ.2498 การศึกษาผู้ใหญ่จัดตั้งหน่วยโสตทัศนศึกษาครบทุกจังหวัด

พ.ศ.2504 แผนกโสต และทัศนศึกษา กองการศึกษาผู้ใหญ่ จัดให้มีบริการยืมโสตทัศนวัสดุแก่ หน่วยโสตทัศนศึกษา หรือหน่วยการศึกษาประชาชนทั้งในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค

พ.ศ.2509 กองการศึกษาผู้ใหญ่ ได้จัดทำหนังสือพิมพ์สารผู้ใหญ่ ออกเป็นรายปักษ์ มี 8 หน้า ต่อมาได้เปลี่ยนแปลงรูปเล่มเป็นแบบหนังสือพิมพ์รายวัน และกลับมาทำเป็นแบบหนังสือพิมพ์ติดฝาผนังหน้าเดียว เช่นเดียวกับในสมัยเริ่มแรก (พ.ศ.2492)

พ.ศ.2518 ได้เกิดแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคมขึ้น ซึ่งแนวความคิดดังกล่าวได้มีการสานต่อ และกล่าวถึงในระยะต่อมา

ในระยะนี้การศึกษาตามอัธยาศัยมีลักษณะแบบไม่เป็นทางการ การเรียนรู้เกิดขึ้นพร้อมกับวิถีชีวิตและสังคมไทยแบบดั้งเดิม เป็นกระบวนการเรียนรู้ตามวิถีชีวิต และวัฒนธรรมไทยเป็นส่วนใหญ่

1.2 พัฒนาการระยะที่ 2 การศึกษาตามอัธยาศัยในบริบทของกิจกรรมส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต (ระหว่างปี พ.ศ.2520-2541) ในปี ค.ศ.1960 โดยองค์ การศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้จัดประชุมนานาชาติว่าด้วยการศึกษาผู้ใหญ่ (World Conference on Adult Education) ที่กรุงมอนทรีออล ประเทศแคนาดา นับจากนั้นเป็นต้นมา ความคิดเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิตได้ทวีความสำคัญมากขึ้นโดย UNESCO ได้เผยแพร่ แนวคิดและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิตให้แก่ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกนำไปกำหนดแนวทางที่เหมาะสมสำหรับประเทศของตนต่อไป (สกศ., 2543ก: 3-4) ดังนั้นการศึกษาตลอดชีวิตจึงมีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดทิศทางของการศึกษาประเทศไทย แนวความคิดนี้พัฒนาขึ้นมาจากแนวคิดของการศึกษาหลายแนวทาง แต่เดิมนั้นเมื่อกล่าวถึงการศึกษา คนส่วนใหญ่ จะรับรู้ว่าการศึกษาคือการเล่าเรียนในโรงเรียน ในวิทยาลัย มหาวิทยาลัย คนที่ได้เข้าเรียนเป็นคนที่มีการศึกษาเป็นผู้เจริญ ซึ่งแนวความคิดทำนองนี้ถูกวิพากษ์ วิจัย ในเวลาต่อมา ว่าไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้คนจำนวนมากหลายได้ (รัชชนก เกาบัว, 2543: 3)

1.2.1 พัฒนาการในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่

4 ระหว่างปี พ.ศ.2520-2524

พ.ศ.2520 แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับเป็นก้าวสำคัญในการเปลี่ยนแปลงปรัชญาการศึกษาของประเทศไทยโดยระบุสาระสำคัญเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิตไว้ 2 ประการ คือ การศึกษาเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต และให้มีการประสานกันระหว่างการศึกษาในระบบโรงเรียนกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน (อุดม เขยกิจวงศ์, 2544: 146)

พ.ศ.2522 รัฐบาลได้ตั้งกรมการศึกษานอกโรงเรียนขึ้น เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2522 โดยให้เป็นหน่วยงานที่ดำเนินการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ที่ถือว่ากระบวนการศึกษาตลอดชีวิตเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุกคน ในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายของการศึกษาตลอดชีวิต ได้มีการผสมผสานโครงการการศึกษาผู้ใหญ่ในรูปแบบต่าง ๆ เข้าด้วยกันโดยมีกิจกรรมการจัดบริการการศึกษา 3 ประเภท คือ การศึกษาพื้นฐาน ข่าวสารข้อมูล และการฝึกทักษะอาชีพ (อุดม เขยกิจวงศ์, 2544: 147)

1.2.2 พัฒนาการในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่

5 ระหว่างปี พ.ศ.2525-2529

พ.ศ.2529 รัฐบาลได้มีนโยบายให้มีการนำสื่อมวลชน และเทคโนโลยีสมัยใหม่ มาใช้ในการพัฒนาการศึกษา และสังคมโดยได้ อนุมัติให้จัดตั้งสถานีวิทยุโทรทัศน์ แห่งประเทศไทย (ช่อง 11) กรมประชาสัมพันธ์ เมื่อวันที่ 15 มกราคม 2529 โดยมอบให้ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษากกรมการศึกษานอกโรงเรียนรับผิดชอบในส่วนของการผลิตรายการโทรทัศน์ และวีดิทัศน์ เพื่อการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายผู้ชมที่อยู่ในระบบ และนอกระบบโรงเรียนตลอดจนประชาชนทั่วไป โดยออกอากาศสัปดาห์ละ 19 ชั่วโมง

1.2.3 พัฒนาการในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่

6 ระหว่างปี พ.ศ.2530-2534

พ.ศ.2532 ศูนย์ เทคโนโลยีทางการศึกษาเตรียมการจัดรายการโทรทัศน์ เพื่อการศึกษา พ.ศ.2533 เพิ่มการออกอากาศรายการทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ แห่งประเทศไทย (ช่อง 11) กรมประชาสัมพันธ์ จากสัปดาห์ละ 19 ชั่วโมง เป็นสัปดาห์ละ 20.5 ชั่วโมง เป็นรายการโทรทัศน์ เพื่อการศึกษาที่ให้การศึกษแก่ประชาชนทั่วไป

พ.ศ.2534 ศูนย์ เทคโนโลยีทางการศึกษาได้จัด และผลิตรายการโทรทัศน์ เพื่อการศึกษาในหลายรูปแบบ เช่น รายการเสาร์สโมสรร รายการรู้ไว้ได้ประโยชน์ รายการโทรทัศน์ ชุด วิชาซีพี รายการหลายรส รายการฝรั่งเศส รายการเสมาพาที เป็นต้น

1.2.4 พัฒนาการในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 ระหว่างปี พ.ศ.2535-2539 ในช่วงนี้ แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) ได้ กำหนดนโยบายเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อปวงชน โดยเร่งรัดการจัดการศึกษาให้มีลักษณะเป็น เครือข่ายของการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่นหลากหลายในรูปแบบ และวิธีการให้สอดคล้องกับความต้องการของบุคคล ชุมชน และสังคม ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จาก แผนการศึกษา และนโยบายดังกล่าว ส่งผลให้กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้กำหนดแนวทางการ พัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ไว้ในแผนพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) ว่า เร่งรัดให้มีระบบเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อให้เกิดกระบวนการศึกษาตลอดชีวิต โดยเน้นการพัฒนา ศักยภาพของชุมชนเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรม และการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาระหว่าง หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชน ตลอดจนแหล่งวิทยาการอื่น ๆ (ปาน กิมปี, 2540: 3)

พ.ศ.2538 กรมการศึกษานอกโรงเรียนมีความพยายามที่ จัดทำร่าง พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตและให้ความหมายของคำว่าการศึกษาตามอัยยาศัยว่าเป็น การประสานระหว่างการศึกษาในโรงเรียน การศึกษานอกโรงเรียน และการศึกษาตามอัยยาศัยเข้า ด้วยกัน และกล่าวถึงการศึกษาตามอัยยาศัย ว่าเป็นพื้นฐานของชีวิตมนุษย์ แต่เราล้มมาโดยตลอด เพราะการศึกษาเป็นการจัดเพื่อการเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจมุ่งงาน มากกว่าเล่น แต่ปัจจุบันเรากำลังจะ นำเอาสิ่งนี้กลับมาอีกครั้ง แนวทางนี้ไม่ใช่เป็นการศึกษาเพื่อความอยู่รอดของประเทศไทยเท่านั้น แต่ จะเป็นแบบอย่างของทั่วโลก การจัดการศึกษายุคต่อไปนี้จะต้องจัดการศึกษาเชิงรุก ไม่ใช่เป็น การศึกษาเชิงรับ ไม่ใช่เป็นการศึกษาที่ตามแบบตะวันตก หรือญี่ปุ่น ไทยเราสั่งสมความรู้มามาก พอที่จะรุกออกไปสู่ต่างประเทศได้ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2538ข: 231) นอกจากนี้ยังให้ ความสำคัญกับการศึกษาตามอัยยาศัยที่เกี่ยวข้อง, 2538ข: 237) ดังนี้

ระดับ	ระบบ
• Global education	→ Informal education
• National education	→ Formal + Non-formal education
• Local or Indigenous education	→ Informal education

ระยะนี้กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้พัฒนาระบบการผลิต และการเผยแพร่รายการโทรทัศน์ เพื่อการศึกษา โดยออกอากาศทางโทรทัศน์ เพื่อการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ (Education Television Ministry of Education) เป็นสถานีโทรทัศน์เพื่อการศึกษาผ่านดาวเทียมในระบบ DTH (Direct to home) ที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาความเสมอภาค และการขยายโอกาสทางการศึกษา ให้แก่ประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. ม.ป.ป.: 166) ในระยะนี้แนวความคิด เกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิตของ UNESCO เข้ามามีบทบาทต่อการกำหนดทิศทางการศึกษาของ ประเทศไทย ถึงแม้จะมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้และการใช้สื่อที่หลากหลายมากขึ้น แต่การจัดการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นมุมมองในมิติของผู้จัดการศึกษาที่มุ่งจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ตลอดชีวิต เท่านั้น

1.3 พัฒนาการระยะที่ 3 การศึกษาตามอัธยาศัยในบริบทของระบบการศึกษา (ระหว่างปี พ.ศ.2542 - ปัจจุบัน) ในระยะนี้เป็นช่วงเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของระบบการศึกษาของ ประเทศไทยโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ได้ กล่าวถึงการศึกษาของชาติไว้ในมาตรา 15 ว่าการศึกษามี 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย และให้ความหมายของการศึกษาตามอัธยาศัยไว้ว่า เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดย ศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่น ๆ ซึ่งสถานศึกษาอาจ จัดการศึกษาในรูปแบบใด รูปแบบหนึ่ง หรือทั้งสามรูปแบบก็ได้ โดยให้ถือเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบ และความร่วมมือของทุกฝ่าย ซึ่งพัฒนาการในขั้นนี้นับได้ว่าเป็นมุมมองการศึกษาในมิติขององค์กรรวมทั้ง บูรณาการแนวคิดในการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยทั้งในระยะแรก และระยะที่สอง ตลอดจนความ เปลี่ยนแปลงในบริบททาง เศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยีเข้าด้วยกัน จนได้แนวความคิดเกี่ยวกับการ ศึกษาว่าเป็นการเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา ทุกสถานการณ์ ไม่เพียงแต่จากตำราเรียนเท่านั้น แต่จะ เรียนรู้จากสื่อต่าง ๆ ตามแต่สถานการณ์ ที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้บุคคลสามารถนำความรู้ที่ได้รับไป

ใช้ในชีวิตประจำวันได้และการเรียนรู้ดังกล่าวจะเป็นไปอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งบุคคลทุกคนมีสิทธิในการแสวงหาความรู้อย่างเท่าเทียมกัน

1.4 เปรียบเทียบพัฒนาการและแนวคิดของการศึกษาตามอรรถศาสตร์ เพื่อให้ทราบถึงพัฒนาการทางแนวคิด ของการศึกษาตามอรรถศาสตร์อย่างชัดเจนมากขึ้น ผู้วิจัยจึงได้เปรียบเทียบพัฒนาการของการศึกษาตามอรรถศาสตร์ของประเทศไทยตั้งแต่ระยะแรก มาจนถึงปัจจุบันตามองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ตารางที่ 2.1 การเปรียบเทียบพัฒนาการของการศึกษาตามอรรถศาสตร์

องค์ประกอบ	พัฒนาการระยะที่ 1 พ.ศ.2483 - 2519	พัฒนาการระยะที่ 2 พ.ศ.2520 - 2541	พัฒนาการระยะที่ 3 พ.ศ.2542 - ปัจจุบัน
1.สถานภาพ	การศึกษาไม่เป็นที่ทางการ	กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้	รูปแบบการศึกษาของชาติ
2.ลักษณะการเรียนรู้	การเรียนรู้จากวิถีชีวิต	การเรียนรู้จากสื่อต่าง ๆ	การเรียนรู้แบบเป็นองค์รวม
3.การตอบสนองความต้องการของผู้เรียน	เป็นไปตามธรรมชาติในวิถีชีวิตของบุคคล	ตามจุดมุ่งหมายของผู้จัดการศึกษา	ตามความต้องการในการเรียนรู้ของผู้เรียน
4.ผู้จัดการศึกษา	กองการศึกษาผู้ใหญ่	กรรมการศึกษานอกโรงเรียน	ความร่วมมือจากทุกฝ่ายในลักษณะของเครือข่ายจัดการศึกษาตามอรรถศาสตร์
5.สถานที่เรียนรู้	ครอบครัว และชุมชน	โรงเรียน แหล่งการเรียนรู้ที่ผู้จัด ขึ้นในชุมชน และสังคม	ครอบครัว ชุมชน ที่ทำงาน และทุกหนแห่งทั่วโลก (World wide)
6.เวลาในการเรียนรู้	ไม่มีกำหนดแน่นอน	ต้องมีเวลาที่แน่นอน	ทุกเวลาที่ต้องการ (On demand)
7.สื่อการเรียนรู้	ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม	สื่อการเรียนรู้ที่ผู้จัดกำหนด	สภาพแวดล้อมสถานการณ์

ตารางที่ 2.1 การเปรียบเทียบพัฒนาการของการศึกษาตามอัธยาศัย (ต่อ)

องค์ประกอบ	พัฒนาการระยะที่ 1 พ.ศ.2483 - 2519	พัฒนาการระยะที่ 2 พ.ศ.2520 - 2541	พัฒนาการระยะที่ 3 พ.ศ.2542 - ปัจจุบัน
8.การปฏิสัมพันธ์ กับสื่อ	กิจกรรมตามธรรมชาติ ในวิถีชีวิต	สื่อการเรียนรู้ที่ผู้จัด ๆ ขึ้นไปสู่ผู้เรียน	ปัจจัยส่งเสริมการเรียนรู้ การมีปฏิสัมพันธ์ กับสภาพ แวดล้อมการเรียนรู้ในวิถี
9.โอกาสทางการ ศึกษา	ไม่เท่าเทียมกัน	ไม่เท่าเทียมกัน	ชีวิตเท่าเทียมกัน

จากตารางที่ 2.1 กล่าวได้ว่าพัฒนาการของการศึกษาตามอัธยาศัยในปัจจุบัน การศึกษาตามอัธยาศัยเป็นรูปแบบการศึกษาของชาติ ที่มีลักษณะของการเรียนรู้แบบเป็นองค์รวม โดยคำนึงถึงการตอบสนองความต้องการในการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่และความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการจัดการศึกษา ในลักษณะของเครือข่าย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ทุกหนแห่งทั่วโลก และทุกเวลาที่ต้องการ ทั้งนี้ก็เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

2. ความหมาย และความสำคัญของการศึกษาตามอัธยาศัย

การศึกษาตามอัธยาศัยมีบทบาทอย่างยิ่ง ในฐานะที่เป็นระบบการศึกษาที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ 2.1 ความหมายของการศึกษาตามอัธยาศัย และ 2.2 ความสำคัญของการศึกษาตามอัธยาศัย ดังมีรายละเอียดในแต่ละหัวข้อ ต่อไปนี้

2.1 ความหมายของการศึกษาตามอัธยาศัย

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติมาตรา15(3) ได้ให้ความหมายของการศึกษาตามอัธยาศัย ว่าเป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่น ๆ นอกจากนั้นยังมีผู้ให้ความหมายของการศึกษาตามอัธยาศัยซึ่งสามารถจำแนกออกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ ความหมายของการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย ความหมายของการเรียนรู้ตามอัธยาศัย และ ความหมายของการศึกษาตามความต้องการ ดังนี้

2.1.1 ความหมายของการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการอธิบายในมุมมองของการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งมีผู้ให้ความหมายไว้พอสังเขป ดังนี้

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2545ก: 32) อธิบายว่า การจัดการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการจัดกิจกรรม ที่เป็นกระบวนการเพื่อให้บุคคลได้ศึกษา ได้เรียนรู้ ได้รับทั้งความรู้และการเรียนรู้การที่จะให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย จำเป็นต้องมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน เช่น การให้ความรู้และประสบการณ์ ผ่านสื่อหลาย ๆ ประเภท แหล่งความรู้ที่ผู้เรียนสามารถเลือกเรียน เลือกหาประสบการณ์ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้

ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์ (2544: 3) อธิบายว่า การจัดการศึกษาตามอัธยาศัยคือ การจัดสภาพแวดล้อมสถานการณ์ ปัจจัยเกื้อหนุน สื่อ แหล่งการเรียนรู้ และบุคคล เพื่อส่งเสริมให้บุคคลได้เรียนรู้ตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาสเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งของตนเอง ครอบครัว ชุมชนและสังคม

2.1.2 ความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นการให้ความหมายของการศึกษาตามอัธยาศัย ในลักษณะที่เป็นกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เกิดจากการดำรงชีวิตประจำวัน โดยมีผู้ให้ความหมายไว้พอสังเขป ดังนี้

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2538ก: 83) อธิบายว่า การศึกษาตามอัธยาศัยเกิดขึ้นตามวิถีชีวิตเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ จากการทำงาน จากบุคคล จากชุมชน จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ เพื่อเพิ่มความรู้ทักษะ ความบันเทิง และการพัฒนาคุณภาพชีวิต

คูมส์ (Coombs. 1985: 24) อธิบายว่า การศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง กระบวนการตลอดชีวิตที่ทุกคนได้รับและสะสมความรู้ทักษะ เจตคติ การรู้แจ้งจากประสบการณ์ประจำวัน การสัมผัสกับสิ่งแวดล้อมทั้งที่บ้าน ที่ทำงาน ที่เล่น จากตัวอย่าง และเจตคติของสมาชิกครอบครัว เพื่อนจากการเดินทาง การอ่านหนังสือพิมพ์ และหนังสืออื่น ๆ หรือโดยการฟังวิทยุ ภาพยนตร์หรือโทรทัศน์ ตามปกติแล้วการศึกษาตามอัธยาศัย ไม่มีการจัด ไม่มีระบบ และบางครั้งไม่ได้ตั้งใจ แต่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ไปตลอดชีวิตของแต่ละบุคคลอย่างมาก แม้แต่ผู้ที่มีการศึกษาในโรงเรียนมาแล้วก็ตาม

ฮิเดโยชิ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2538ก: 23; อ้างอิงจาก Hideyoshi. 1990) อธิบายว่า การศึกษาตามอัธยาศัย คือ กระบวนการที่มนุษย์ ได้รับการถ่ายทอด และสั่งสมความรู้ ทักษะ เจตคติ ความคิด จากประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน และสิ่งแวดล้อมตลอดชีวิต เป็นการศึกษาที่

ไม่มีองค์กร ไม่มีระบบ ไม่มีจุดมุ่งหมาย ไม่ตั้งใจ และเรื่องที่ได้รับการถ่ายทอดเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตในสังคม ตัวอย่าง เช่น การเรียนรู้ในครอบครัว ในที่ทำงาน สถานที่ท่องเที่ยว การเรียนรู้ จากแบบอย่าง และทัศนคติในครอบครัว หรือเพื่อน การเรียนรู้จากการอ่านสิ่งพิมพ์ หนังสือพิมพ์ และจากการท่องเที่ยว ตลอดจนการเรียนรู้โดยฟังวิทยุ ดูภาพยนตร์ และโทรทัศน์ เป็นต้น

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พิระพงศ์ วีระวุฒิ (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องพฤติกรรมการเปิดรับสื่อและความพึงพอใจแอปพลิเคชัน Netflix ของผู้ใช้งาน Netflix ในประเทศไทย พบว่า (1) ผู้รับชมแอปพลิเคชัน Netflix ที่มีลักษณะทางประชากร ซึ่งได้แก่ เพศ และ อายุ ต่างกัน มีความคาดหวังต่อแอปพลิเคชัน Netflix ในด้านต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน (2) พฤติกรรมการเปิดรับแอปพลิเคชัน Netflix ของผู้ใช้งานในประเทศไทย จากการวิจัยนี้พบว่า ผู้ใช้งานส่วนใหญ่พบสื่อโฆษณาของแอปพลิเคชัน Netflix จากสื่อโฆษณาออนไลน์เป็นหลัก เหตุผลที่ทำให้อยากลองใช้บริการแอปพลิเคชัน Netflix เพราะว่า เนื้อหาน่าสนใจ โดยส่วนใหญ่ใช้บริการแอปพลิเคชัน Netflix เป็นเวลา 3 เดือน ขึ้นไป มีค่าใช้จ่าย 280 บาท/เดือน มีจำนวนผู้ใช้งาน 3-4 คนต่อ 1 บัญชี ใช้งานแอปพลิเคชัน Netflix เป็นจำนวน 4 วัน/สัปดาห์ ใช้งานแอปพลิเคชัน Netflix ผ่านโทรศัพท์มือถือมากที่สุด เป็นจำนวน 2-3 Episodes ต่อวัน ใช้เวลารับชมเป็นจำนวน 2-3 ชั่วโมง/วัน รับชมในช่วง เวลา 20.01-24.00 น. และ กลุ่มตัวอย่างส่วนมากรับชมในหมวดรายการภาพยนตร์ชุด (TV Series) (3) กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในด้านการได้รับความเพลิดเพลิน สนุกสนาน เพื่อผ่อนคลายความเครียดและ สามารถเปิดรับชมรายการใน Netflix เมื่อใดก็ได้มากที่สุดเป็น 3 อันดับแรก และสาเหตุที่อาจจะทำให้เกิดยกเลิกการใช้บริการ แอปพลิเคชัน Netflix พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่คิดว่าอาจเป็นเพราะซีรีส์/ภาพยนตร์ ไม่อัปเดต

พิมพ์ลอย รัตนมาศ (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องนิสัยการเปิดรับสื่อ ความต้องการข่าวสารและพฤติกรรมการชมภาพยนตร์ ของผู้ชมภาพยนตร์นอกกระแส ผลการวิจัยในประเด็นเรื่อง นิสัยการเปิดรับสื่อพบว่า ผู้ชมภาพยนตร์นอกกระแสทั้งสองกลุ่มจะเปิดรับสื่อไม่แตกต่างกัน ได้แก่ อินเทอร์เน็ต หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ พ็อคเก็ตบุ๊กและนิตยสาร โดยจะมีการเปิดรับสื่อแต่ละประเภทแตกต่างกันตามช่วงเวลาของกิจวัตรประจำวันและสภาพแวดล้อม ส่วนในเรื่องของความ ต้องการข่าวสาร ทั้งสองกลุ่มมีความต้องการข่าวสารในด้านต่าง ๆ เหมือนกัน ได้แก่ ข่าวสารเกี่ยวกับตัวภาพยนตร์ ข่าวสารเกี่ยวกับทีมผู้ผลิตภาพยนตร์ และข่าวสารเกี่ยวกับบทวิจารณ์ภาพยนตร์ ทั้งนี้ผู้

ที่ประกอบอาชีพหรือศึกษาอยู่ในขณะที่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์ จะมีความต้องการรับข่าวสารลึกลับและหลากหลายกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพหรือศึกษาอยู่ในขณะที่ไม่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์

นอกจากนี้ พฤติกรรมการชมภาพยนตร์จากเทศกาลภาพยนตร์และโรงภาพยนตร์มีลักษณะแตกต่างกัน กล่าวคือ ผู้ชมภาพยนตร์นอกกระแสที่ประกอบอาชีพหรือศึกษาในขณะที่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์จะมีความถี่ในการ รับชมภาพยนตร์นอกกระแสมากกว่าผู้ชม ภาพยนตร์นอกกระแสที่ประกอบอาชีพหรือศึกษาในขณะที่ไม่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์ อีกทั้งยังชมภาพยนตร์ได้ทุกประเภท และมักจะชมภาพยนตร์เพียงคนเดียว ส่วนผู้ชมภาพยนตร์นอกกระแสที่ประกอบอาชีพหรือศึกษาในขณะที่ไม่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์มักจะ ชมภาพยนตร์เฉพาะแนวที่ตนเองชื่นชอบ และมักจะชมภาพยนตร์นอกกระแสพร้อมกับบุคคลอื่น นอกจากนี้ ผู้วิจัยพบว่าผู้ที่ไปชมภาพยนตร์ ณ เทศกาลภาพยนตร์ และ โรงภาพยนตร์จะมีลักษณะที่ เหมือนกัน คือ จะมีการหาข้อมูลของรอบฉายภาพยนตร์ มาล่วงหน้า ส่วนลักษณะที่แตกต่างกันของผู้ที่ ไปชมภาพยนตร์ ณ เทศกาลภาพยนตร์ และ โรงภาพยนตร์ คือ ลักษณะทางด้านอายุและเชื้อชาติ ลักษณะการเลือกที่นั่งในโรงภาพยนตร์ อีกทั้งผู้ชมภาพยนตร์ ณ เทศกาลภาพยนตร์ จะให้ความสำคัญ กับรายชื่อผู้สนับสนุนและทีมงานหลังภาพยนตร์ จบมากกว่าผู้ชมภาพยนตร์ ณ โรงภาพยนตร์

ศศิภัทร อัมพวรรณ (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารอย่างรู้เท่าทันสื่อของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเป็นชายมากกว่าเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 51.0 มีอายุระหว่าง 18 – 19 ปี ด้านระดับการศึกษา พบว่า จบการศึกษาระดับปริญญาตรี คิด เป็นร้อยละ 57.6 มีพฤติกรรมสนใจเปิดรับสื่อประเภทโทรทัศน์มากที่สุดในชีวิตประจำวัน คิดเป็นร้อยละ 86.2 ใช้เวลาในการเปิดรับสื่อโทรทัศน์ โดยเฉลี่ยในหนึ่งวัน มากกว่า 6 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 45.5 ระดับความสนใจเปิดรับเนื้อหาข่าวสารจากสื่อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ รายการข่าว มี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.41 ระดับการเปิดรับข่าวสารจากสื่อเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดคือ เพื่อสามารถ ติดตามสถานการณ์ประจำวัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37 อยู่ในระดับมากที่สุด พฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อ ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาข่าวสารจากสื่อในด้านต่าง ๆ ด้านที่มากที่สุดคือ บุคคลที่ตก เป็นข่าวมักถูกตัดสินโดยสังคมว่าเป็นคนผิด ทั้งที่ยังไม่ได้รับการพิสูจน์ตามกฎหมาย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 อยู่ในเกณฑ์ระดับมาก

สิทธา อุปนิกขิต (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการแสวงหาข่าวสารและการใช้ประโยชน์ในการออมเงินของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า

(1) กลุ่มตัวอย่างแสวงหาข่าวสารในการออมเงินผ่านช่องทางสื่อบุคคล ซึ่งเป็นบุคคลในครอบครัวหรือเพื่อน มีการแสวงหาข่าวสาร 4 - 5 วันต่อ 1 ครั้ง ในระยะเวลา 1 ชั่วโมงขึ้นไป ไม่มีช่วงเวลาที่แน่นอน มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการข้อมูลเพื่อนำไปสนทนากับผู้อื่น ชื่นชอบเนื้อหาที่พูดให้แรงบันดาลใจ และ สนใจรับข่าวสารเพราะเนื้อหาถูกต้อง ครบถ้วนและรอบด้าน

(2) กลุ่มตัวอย่างมีการใช้ประโยชน์ข่าวสารที่ทำให้มีวิธีการออมเงินเป็นของตนเอง

(3) ลักษณะทางประชากรของประชาชนที่แตกต่างกันมีการแสวงหาข่าวสารในการออมเงินที่แตกต่างกัน

(4) ลักษณะทางประชากรของประชาชนที่แตกต่างกันมีการนำข้อมูลข่าวสารในการออมเงินไปใช้ประโยชน์ที่แตกต่างกัน

(5) การแสวงหาข่าวสารในการออมเงินของประชาชนมีความสัมพันธ์กับการนำข้อมูลข่าวสารในการออมเงินไปใช้ประโยชน์

สรวิชัย สหพิบูลย์ชัย (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องอิทธิพลของความฉลาดทางอารมณ์ ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรคที่มีต่อคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของ นักศึกษาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมของนักศึกษาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยใน กรุงเทพมหานครอยู่ในระดับปกติ ($\bar{x} = 2.93/4$) และระดับขององค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับปกติ ($\bar{x} = 3.01/4$) ($\bar{x} = 2.81/4$) และ ($\bar{x} = 2.98/4$) ระดับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรคโดยรวมของนักศึกษาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยใน กรุงเทพมหานครอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 127.89/200$) และระดับขององค์ประกอบความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรคทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 31.72/50$) ($\bar{x} = 32.88/50$) ($\bar{x} = 31.51/50$) และ ($\bar{x} = 31.78/50$) ระดับคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองโดยรวมของ นักศึกษาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกรุงเทพมหานครอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.60/5$) และระดับขององค์ประกอบคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองทั้ง 7 ด้าน พบว่ามีเพียง 1 ด้านที่อยู่ในระดับสูง คือ ด้านการยอมรับตนเอง ($\bar{x} = 3.74/5$) และที่เหลืออีก 6 ด้าน อยู่ใน ระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.43/5$) ($\bar{x} = 3.65/5$) ($\bar{x} = 3.58/5$) ($\bar{x} = 3.64/5$) ($\bar{x} = 3.61/5$) และ ($\bar{x} = 3.50/5$)

2. ความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของ

นักศึกษาการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r=0.47$) ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r=0.28$) และความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคของนักศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r=0.21$) ตัวแปรที่สามารถร่วมกันทำนายคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ ความฉลาดทางอารมณ์ และความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค โดยสามารถร่วมกันทำนายคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกรุงเทพมหานครได้ร้อยละ 26 อยู่ในระดับต่ำ และเขียนสมการทำนายในรูปคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้ Y คุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง = $0.43 \times$ ความฉลาดทางอารมณ์ + $0.19 \times$ ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค

หฤทัย จตุรวัฒนา(2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องผลของการจัดกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่มีต่อความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลระดับความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอกำแพงแสนมีระดับความสามารถในการคิดแก้ปัญหาน้อยที่สุด ($\bar{x} = 3.62$) 2. ผลการจัดกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่มีต่อความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังการเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่มีต่อความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ($\bar{x} = 3.91$) ผลความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมในระดับมาก ($\bar{x} = 4.23$) ความพึงพอใจด้านกระบวนการ/ขั้นตอนดำเนินการจัดกิจกรรมในระดับมาก ($\bar{x} = 4.27$) ความพึงพอใจด้านนำไปใช้ในการทำงานในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.40$) 3. ผลการนำเสนอข้อเสนอแนะการจัดกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่มีต่อความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พบข้อเสนอแนะการจัดกิจกรรม 2 ข้อ ได้แก่

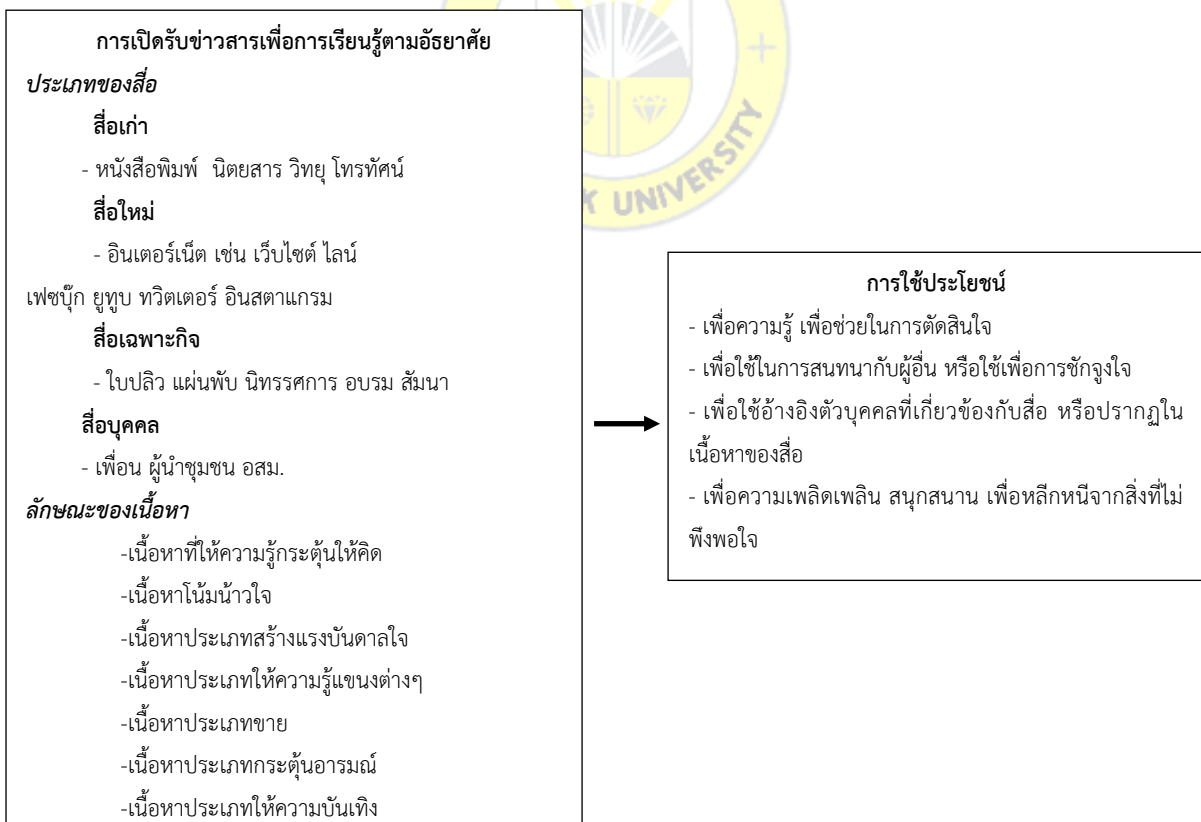
1) ข้อเสนอแนะหลัก 5 ด้าน ดังนี้ (1) แนวคิดและหลักการการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (2) ด้านความสามารถในการแก้ไขปัญหาของกลุ่มเป้าหมาย (3) ด้านเนื้อหากิจกรรม (4) ด้านกระบวนการจัดกิจกรรม (5) ด้านการวัดและประเมินผล และ 2) ข้อเสนอแนะทั่วไปที่ช่วยให้การจัดกิจกรรม การศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่มีต่อความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของ นักศึกษาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สัญญาทิพย์ เพ็ชรภักตร์ และสุดถนอม รอดสว่าง (2557) การเปิดรับสื่อ การจดจำข่าวสารและการตัดสินใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของประชาชนในเขต กรุงเทพมหานคร การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1. สื่อที่ใช้ในโครงการรณรงค์การส่งเสริมเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ 2. การ เปิดรับสื่อโครงการรณรงค์ฯ ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร 3. การจดจำข่าวสารจากสื่อโครงการรณรงค์ฯ ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร 4.การตัดสินใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของประชาชนในเขต กรุงเทพมหานคร 5. ความแตกต่างระหว่างลักษณะประชากรศาสตร์กับการตัดสินใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร และ 6. ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อโครงการฯ และการตัดสินใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของประชาชนในเขต กรุงเทพมหานคร โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณในรูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ตัวอย่าง คือ ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร เพศหญิง จำนวน 901 คน เพศชาย 402 คน และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บ รวบรวม ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า 1. ตัวอย่างส่วนใหญ่เปิดรับข่าวสารทางสื่อออนไลน์และสื่อโทรทัศน์ สื่อออนไลน์ที่ใช้มากที่สุดคือ Facebook ในขณะที่เว็บไซต์ที่นิยมมากที่สุดคือ www.sanook.com สำหรับสื่อโทรทัศน์ ตัวอย่างส่วนใหญ่ชมรายการโทรทัศน์ทาง ช่อง 3 ในช่วงเวลา 18.01 – 22.00 น. โดยตัวอย่างเพศหญิงนิยมดูละครมากที่สุด ส่วนตัวอย่างเพศชายนิยมดูรายการข่าว มากที่สุด นอกจากนี้สื่อหลักแล้วตัวอย่างยังให้ความสนใจสื่อบริเวณชั้นขายของในห้างสรรพสินค้า และป้ายบนฟุตบอลบาท (Mupi) ในขณะที่แพทย์ พยาบาลเป็นสื่อบุคคลที่ตัวอย่างสามารถหาข้อมูลเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และเข้าถึง ข้อมูลได้สะดวก รวดเร็ว และนำเสนอข้อมูลได้ดีที่สุด ทั้งนี้ตัวอย่างส่วนใหญ่เคยเห็นสื่อของโครงการฯ อยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.72 2. ตัวอย่างที่เห็นสื่อรณรงค์ฯ สามารถจดจำ สารเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในระดับมากที่สุด นอกจากนั้น ตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าสื่อหรือ ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการรณรงค์ฯที่เปิดรับมีผลต่อการตัดสินใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดย ตัดสินใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ร้อยละ 96.04 และเชื่อว่าตนเองมีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจเลือกนมในการเลี้ยงดูลูก ส่วนใหญ่คาดว่าจะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เพียงอย่างเดียวมากกว่า 6 เดือน สำหรับสื่อรณรงค์ที่มีผลต่อ

การตัดสินใจมากที่สุด ได้แก่ สื่อโทรทัศน์ 3. การทดสอบสมมติฐานพบว่าประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีสถานภาพ จำนวนบุตร และระดับ การศึกษาแตกต่างกันจะมีการตัดสินใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่แตกต่างกัน ในขณะที่อายุ อาชีพ และรายได้ที่แตกต่างกันไม่ มีผลต่อการตัดสินใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ 4. ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อโครงการรณรงค์ฯ และการตัดสินใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของประชาชน ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าสื่อของโครงการรณรงค์ฯ ไม่ได้เป็นสาเหตุหลักในการตัดสินใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เนื่องจากมีปัจจัยอย่างอื่นที่มีผลต่อการตัดสินใจ โดยอันดับ 1 ได้แก่ ต้องการให้ลูกมีสุขภาพที่แข็งแรง อันดับ 2 มั่นใจ ในประโยชน์ของนมแม่อยู่แล้ว แต่ทว่าตัวอย่างส่วนใหญ่ก็เห็นว่าสื่อหรือข้อมูลเกี่ยวกับโครงการรณรงค์ฯ ที่เปิดรับมี ผลให้ตัดสินใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ อย่างไรก็ตามหากมีการรณรงค์ให้เลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างต่อเนื่องอาจก่อให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย โดยประชาชนทั่วไปหันมาตัดสินใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เพียงอย่างเดียว

ผู้วิจัยได้ทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการออกแบบแบบสอบถาม และนำมาใช้ในการอภิปรายผลการวิจัย

2.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยและการใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ของประชาชนในพื้นที่ชุมชนเมือง” เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยวิธีการสำรวจ (Survey Research) โดยการวัดความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ แบบเป็นระบบวัดครั้งเดียว (One-Shot Descriptive Study) และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย โดยมีขั้นตอน ดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 5,487,876 คน (ที่มา: www.bangkokbiznews.com/news/925238 เข้าถึงเมื่อ 9 ตุลาคม 2564) โดยแบ่งตามเขตการปกครองของกรุงเทพมหานคร จำนวน 50 เขต ซึ่งแบ่งเป็น 6 กลุ่มเพื่อให้ลักษณะประชากรกระจายตามสัดส่วนและมีความหลากหลายซึ่งประกอบด้วย 1.กลุ่มรัตนโกสินทร์ 2.กลุ่มบูรพา 3.กลุ่มศรีนครินทร์ 4.กลุ่มเจ้าพระยา 5.กลุ่มกรุงธนบุรีใต้ 6.กลุ่มกรุงธนบุรีเหนือ (ที่มา: www.bma.go.th/info 2563 www.bangkokbiznews.com/news/925238 เข้าถึงเมื่อ 9 ตุลาคม 2564) จากการคำนวณหากลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Taro Yamane พบว่าจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมที่ควรนำมาใช้เท่ากับ 398.87 หรือประมาณ 400 คน

กลุ่มตัวอย่าง

ในการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมใช้สูตรของ Taro Yamane ได้กลุ่มตัวอย่าง=398.87 หรือประมาณ 400 คน

ในการสุ่มกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนดังกล่าวนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi - Stage Sampling) เพื่อทำเก็บข้อมูลดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 50 เขต ซึ่งแบ่งเป็น 6 กลุ่มเพื่อให้ลักษณะประชากรกระจายตามสัดส่วนและมีความหลากหลายซึ่งประกอบด้วย 1.กลุ่มรัตนโกสินทร์ 2.กลุ่มบูรพา 3.กลุ่มศรีนครินทร์ 4.กลุ่มเจ้าพระยา 5.กลุ่มกรุงธนบุรีใต้ 6.กลุ่มกรุงธนบุรีเหนือ ดังนี้

ตารางที่ 3.1 กลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling)

กลุ่ม รัตนโกสินทร์	กลุ่ม บูรพา	กลุ่มศรีนครินทร์	กลุ่ม เจ้าพระยา	กลุ่ม กรุงธนใต้	กลุ่ม กรุงธนเหนือ
1) บางซื่อ	1) ดอนเมือง	1) สะพานสูง	1) ดินแดง	1) บางขุนเทียน	1) บางพลัด
2) ดุสิต	2) หลักสี่	2) มีนบุรี	2) ห้วยขวาง	2) บางบอน	2) ตลิ่งชัน
3) พญาไท	3) สายไหม	3) คลองสามวา	3) วัฒนา	3) จอมทอง	3) บางกอกน้อย
4) ราชเทวี	4) บางเขน	4) หนองจอก	4) คลองเตย	4) ราษฎร์บูรณะ	4) บางกอกใหญ่
5) ปทุมวัน	5) จตุจักร	5) ลาดกระบัง	5) บางนา	5) ทุ่งครุ	5) ภาษีเจริญ
6) พระนคร	6) ลาดพร้าว	6) ประเวศ	6) พระโขนง	6) ธนบุรี	6) หนองแขม
7) ป้อมปราบ ศัตรูพ่าย	7) บึงกุ่ม	7) สวนหลวง	7) สาทร	7) คลองสาน	7) ทวีวัฒนา
8) สัมพันธวงศ์	8) บางกะปิ	8) คันนายาว	8) บางคอแหลม	8) บางแค	
9) บางรัก	9) วังทองหลาง		9) ยานนาวา		

ขั้นตอนที่ 2 ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยจับฉลากเลือกจากเขตพื้นที่ทั้ง 6 กลุ่มของกรุงเทพมหานครออกมากลุ่มละ 2 เขต ดังนี้

ตารางที่ 3.2 วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling)

กลุ่ม รัตนโกสินทร์ (วังหลวงเดิม)	กลุ่ม บูรพา	กลุ่ม ศรีนครินทร์	กลุ่ม เจ้าพระยา	กลุ่ม กรุงธนใต้	กลุ่ม กรุงธนเหนือ
1) พระนคร	1) บางกะปิ	1) ลาดกระบัง	1) บางนา	1) ทุ่งครุ	1) หนองแขม
2) สัมพันธวงศ์	2) บางเขน	2) สะพานสูง	2) สาทร	2) คลองสาน	2) ภาษีเจริญ

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสร้างแบบสอบถามซึ่งได้มาจากการค้นคว้า การดัดแปลงจากแนวความคิด และงานวิจัยที่ใกล้เคียงที่มีผู้เคยวิจัยมาก่อนหน้านี้ เพื่อได้มาซึ่งข้อมูลที่ครอบคลุมมากที่สุดโดยแบบสอบถามที่สร้างขึ้นนี้เป็นแบบสอบถามชนิดปลายปิด (Close – ended Questionnaire) โดยแบ่งโครงสร้างของแบบสอบถามออกเป็น 4 ตอนดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา รายได้เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบเพียง 1 คำตอบ (Nominal Scale)

ตอนที่ 2 การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นแบบสอบถามแบบประมาณค่า (Interval Scale)

ตอนที่ 3 การใช้ประโยชน์ข่าวสารจากการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นแบบสอบถามแบบประมาณค่า (Interval Scale)

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

เกณฑ์การให้คะแนน

ในการให้คะแนนเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยและการใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ของประชาชนในพื้นที่ชุมชนเมือง ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน มีรายละเอียดดังนี้

1) การเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัย โดยมีการกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนตามมาตรวัดของเรนซิส ลิเคิร์ต (Likert Scale) (Rensis Likert, 1932: 15) ดังนี้

มากที่สุด	ให้	5	คะแนน
มาก	ให้	4	คะแนน
ปานกลาง	ให้	3	คะแนน
น้อย	ให้	2	คะแนน
น้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน

จากนั้น นำคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ย ใช้วิธีหาค่าเฉลี่ยจากคะแนนโดยใช้เกณฑ์การ แปลความหมายค่าเฉลี่ยสำหรับมาตรฐานค่า 5 ระดับ (ลัดดาวลัย เพชรโรจน์, สุภมาส อังศุโชติ และ อัจฉรา ขำนิประศาสน์, 2562: 167) ได้ช่วงคะแนนดังนี้

คะแนนต่ำกว่า 1.50 หมายถึง มีการเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยใน ระดับน้อยที่สุด

คะแนนระหว่าง 1.50 - 2.49 หมายถึง มีการเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตาม อัธยาศัยในระดับน้อย

คะแนนระหว่าง 2.50 - 3.49 หมายถึง มีการเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตาม อัธยาศัยในระดับปานกลาง

คะแนนระหว่าง 3.50 - 4.49 หมายถึง มีการเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตาม อัธยาศัยในระดับมาก

คะแนนตั้งแต่ 4.50 ขึ้นไป หมายถึง มีการเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ในระดับมากที่สุด

2) การใช้ประโยชน์ข่าวสารจากการศึกษาตามอัธยาศัย มีการกำหนดเกณฑ์การ ให้คะแนนตามมาตรวัดของเรนซิส ลิเคิร์ท (Likert Scale) (Rensis Likert, อ้างแล้ว) ดังนี้

มากที่สุด	ให้	5	คะแนน
มาก	ให้	4	คะแนน
ปานกลาง	ให้	3	คะแนน
น้อย	ให้	2	คะแนน
น้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน

จากนั้น นำคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ย ใช้วิธีหาค่าเฉลี่ยจากคะแนนโดยใช้เกณฑ์การ แปลความหมายค่าเฉลี่ยสำหรับมาตรฐานค่า 5 ระดับ (ลัดดาวลัย เพชรโรจน์, สุภมาส อังศุโชติ และ อัจฉรา ชำนิประศาสน์, อ้างแล้ว: 167) ได้ช่วงคะแนนดังนี้

คะแนนต่ำกว่า 1.50 หมายถึง มีการใช้ประโยชน์ข่าวสารจากการศึกษาตาม อรรถาศัยในระดับน้อยที่สุด

คะแนนระหว่าง 1.50 - 2.49 หมายถึง มีการใช้ประโยชน์ข่าวสารจากการศึกษาตาม อรรถาศัยในระดับน้อย

คะแนนระหว่าง 2.50 - 3.49 หมายถึง มีการใช้ประโยชน์ข่าวสารจากการศึกษาตาม อรรถาศัยในระดับปานกลาง

คะแนนระหว่าง 3.50 - 4.49 หมายถึง มีการใช้ประโยชน์ข่าวสารจากการศึกษาตาม อรรถาศัยในระดับมาก

คะแนนตั้งแต่ 4.50 ขึ้นไป หมายถึง มีการใช้ประโยชน์ข่าวสารจากการศึกษาตาม อรรถาศัยมากที่สุด

3) ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารและการใช้ประโยชน์ข่าวสารในการศึกษาตามอรรถาศัยโดยค่าความสัมพันธ์ดังกล่าว ดำเนินการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation Analysis) แล้วได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) จากตัวแปรทั้งสองตัวแปร โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีความหมายดังนี้ (พีชนิ เขยจรรยา, 2558: 296)

ค่าระหว่าง 0.01 ถึง 1.00 หมายถึง ตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์แบบสอดคล้องกัน

ค่าเท่ากับ 0 หมายถึง ตัวแปรทั้งสองไม่มีความสัมพันธ์

ค่าระหว่าง -0.01 ถึง -1.00 หมายถึง ตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์แบบผกผันกัน

เมื่อได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แล้วจึงนำมาเปรียบเทียบระดับความสัมพันธ์ของ ข้อมูล พิจารณาได้จากหลักเกณฑ์การแปลความหมายของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของอัลเบิร์ต บารซ์ (Albert E. Bartz, 1999: 184) มีเกณฑ์การแปลความหมายตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 3.3 หลักเกณฑ์การแปลความหมายของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	ระดับความสัมพันธ์
0.80 หรือ สูงกว่า	มีความสัมพันธ์ระดับสูงมาก
0.61 – 0.80	มีความสัมพันธ์ระดับสูง
0.41 – 0.60	มีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง
0.21 – 0.40	มีความสัมพันธ์ระดับต่ำ
0.20 หรือ ต่ำกว่า	มีความสัมพันธ์ระดับต่ำมาก

3.3 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ เมื่อสร้างแบบสอบถามเสร็จเรียบร้อยแล้วนั้น ผู้วิจัย นำเอาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ไปตรวจสอบความเที่ยง (Validity) และความเชื่อถือได้ (Reliability) โดยขั้นตอนในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือมี 2 ขั้นตอน ดังนี้

3.3.1 การตรวจสอบความเที่ยง (Validity) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้เรียบเรียงแล้ว ยื่นแก่ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งได้แก่ที่ปรึกษางานวิจัยเรื่องนี้และผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจสอบความเที่ยงของเนื้อหา (Content Validity) ตลอดจนความเหมาะสมของการใช้ภาษา (Wording) เพื่อให้มีการปรับปรุงและแก้ไขเครื่องมือในการวิจัยให้ถูกต้องและเหมาะสมในการนำไปเก็บข้อมูล การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัยคือแบบสอบถามนั้น ได้นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ดำเนินการตรวจสอบโดยใช้เกณฑ์การพิจารณาดัชนีความสอดคล้อง (Indexes of Item-Objective Congruence: IOC) โดยการพิจารณาข้อคำถามในแบบสอบถามที่มีค่า IOC มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 หมายความว่า ข้อคำถามในแบบสอบถามมีความเหมาะสม สามารถนำไปดำเนินการวิจัยได้ ส่วนข้อคำถามใดที่มีค่า IOC น้อยกว่า 0.5 ต้องปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามนั้นให้เหมาะสมกับแนวคิด ทฤษฎี และวิธีดำเนินการวิจัยก่อนนำไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง

3.3.2 การตรวจสอบความเชื่อถือได้ (Reliability) โดยการนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปตรวจสอบความเชื่อถือได้โดยการทดสอบความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 แล้วจึงนำเครื่องมือวิจัยไปทดลองใช้กับผู้ตอบแบบสอบถามที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง (Try-out) แต่มีคุณสมบัติทางประชากรเหมือนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบว่า ข้อคำถามในแบบสอบถามมีความเหมาะสมกับตัวอย่างวิจัยหรือไม่ รวมถึงข้อคำถามสามารถสื่อความหมายได้ตรงตามที่ต้องการหรือไม่

หลังจากนั้นจึงนำมาตรวจสอบหาความเชื่อถือได้และนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม การทดสอบความเชื่อถือได้นั้น ผู้วิจัยใช้สูตร สัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนแบช (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยใช้เกณฑ์ค่าความเชื่อถือได้ไม่น้อยกว่า 0.7 ซึ่งการทดสอบความเชื่อถือในประเด็นการเปิดรับข่าวสารที่ได้ คือ 0.78 และความเชื่อถือในประเด็นการใช้ประโยชน์ข่าวสารในการศึกษาตามอัยาศัยได้ คือ 0.82

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีเก็บแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง พร้อมทั้งผู้ช่วยวิจัย โดยผู้วิจัยได้ชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูลในแบบสอบถามแก่ผู้ช่วยวิจัยก่อนเก็บข้อมูล โดยให้กลุ่มตัวอย่าง ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง และรอรับแบบสอบถามกลับคืนเมื่อผู้ตอบแบบสอบถามตอบเสร็จสิ้นแล้วซึ่งกำหนดช่วงวันที่เก็บข้อมูล คือ ช่วงเดือนธันวาคม 2564 ถึงมีนาคม 2565 โดยเก็บข้อมูลในพื้นที่สถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน สถานที่ราชการ บริษัท ห้างร้าน สถานที่ออกกำลังกาย สวนสาธารณะต่าง ๆ เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่กระจายหลากหลายอายุ อาชีพ และการศึกษาเป็นต้น

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังใช้การเก็บข้อมูลแบบออนไลน์ โดยสร้างแบบสอบถามบน Google Forms แล้วนำลิ้งค์ ไปส่งต่อยังประชาชนที่อาศัยในเขตชุมชนเมืองผ่านเครือข่ายนักวิจัย

3.5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและนำเสนอข้อมูลโดยตารางแจกแจงความถี่ (Frequency) ของร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Means) เพื่ออธิบายข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

- ข้อมูลด้านลักษณะประชากรของกลุ่มตัวอย่าง
- การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการเรียนรู้ตามอัยาศัยผ่านสื่อต่าง ๆ
- การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจที่กลุ่มตัวอย่างเปิดรับข่าวสารเนื้อหาประเภท

ต่าง ๆ

วิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inference Statistics) ในการทดสอบสมมติฐาน ใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) เพื่อหาความสัมพันธ์ ดังนี้

การเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของประชาชนในพื้นที่ชุมชนเมืองเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

- ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยผ่านสื่อต่าง ๆ กับการใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของกลุ่มตัวอย่าง

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยและการใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ของประชาชนในเขตพื้นที่ชุมชนเมือง ผู้วิจัยได้เสนอผลวิเคราะห์ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) คือใช้การแจกแจงความถี่ แสดงตารางแบบร้อยละและค่าเฉลี่ยเพื่ออธิบายข้อมูลประกอบลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของประชาชนในพื้นที่ชุมชนเมือง
2. เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของประชาชนในพื้นที่ชุมชนเมือง
3. เพื่อศึกษาการเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยมีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของประชาชนในพื้นที่ชุมชนเมือง

ตอนที่ 2 สมมติฐานการวิจัย

การเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยมีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของประชาชนในพื้นที่ชุมชนเมืองเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตารางที่ 4.1 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	189	37.1
หญิง	321	62.9
รวม	510	100.0

จากตารางที่ 4.1 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในครั้งนี้มีเพศหญิงมากกว่าเพศชายคิดเป็นร้อยละ 62.9 และ 37.1

ตารางที่ 4.2 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
18-25 ปี	279	54.7
26-35 ปี	90	17.6
36-45 ปี	66	12.9
46-55 ปี	44	8.6
55 ปีขึ้นไป	31	6.1
รวม	510	100.0

จากตารางที่ 4.2 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 18-25 ปีมีจำนวนมากที่สุด คือร้อยละ 54.7 รองลงมาคือกลุ่มอายุ 26-35 ปีร้อยละ 17.6 และกลุ่ม 55 ปีขึ้นไปมีจำนวนน้อยที่สุดคือ ร้อยละ 6.1

ตารางที่ 4.3 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มัธยมศึกษา/ปวช./ปวส.	364	71.4
ปริญญาตรี	111	21.8
ปริญญาโท	26	5.1
สูงกว่าปริญญาโท	9	1.8
รวม	510	100.0

จากตารางที่ 4.3 พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับการศึกษามัธยมศึกษา ปวช. ปวส.จำนวนมากที่สุดคือ ร้อยละ 71.4รองลงมาคือปริญญาตรีร้อยละ21.8และต่ำกว่าสูงกว่าปริญญาโทมีจำนวนน้อยที่สุดคือร้อยละ 1.8

ตารางที่ 4.4 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถานภาพสมรส

สถานภาพสมรส	จำนวน (คน)	ร้อยละ
โสด	410	75.6
สมรส	107	19.7
หม้าย	11	2.0
หย่าร้าง	14	2.6
รวม	510	100.0

จากตารางที่ 4.4 พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีสถานภาพโสดมากที่สุดคือ ร้อยละ 75.6 รองลงมาคือ สถานะสมรสคือ ร้อยละ 19.7 และหม้ายมีจำนวนน้อยที่สุดคือร้อยละ 2.0

ตารางที่ 4.5 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรายได้

รายได้	จำนวน(คน)	ร้อยละ
5,000 - 10,000 บาท	327	64.1
10,001- 20,000 บาท	111	21.8
20,001 - 40,000 บาท	48	9.4
มากกว่า 40,001 บาท	24	4.7
รวม	510	100.0

จากตารางที่ 4.5 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ 5,000 - 10,000 บาทมีจำนวนมากที่สุด คือ ร้อยละ 64.1 รองลงมาคือ 10,001- 20,000 บาทร้อยละ 21.8 และ รายได้ 40,001 บาทมีจำนวนน้อยที่สุดคือ ร้อยละ 4.7

ตอนที่ 2 การเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตาม

ตารางที่ 4.6 การเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยทางสื่อต่าง ๆ ต่อไปนี้ของกลุ่มตัวอย่าง
มากน้อยเพียงใด

สื่อ	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD)	การแปลผล ระดับการเปิดรับ
1. สื่อโทรทัศน์	3.90	1.28	มาก
2. วิทยูกระจายเสียง	3.01	1.44	ปานกลาง
3. หนังสือพิมพ์/นิตยสาร	3.06	1.37	ปานกลาง
4. คู่มือ/แผ่นพับ/ใบปลิว	2.93	1.35	ปานกลาง
5. เว็บไซต์ (Website)	4.20	1.04	มาก
6. กลุ่มไลน์ (Line)	4.38	0.90	มาก
7. เฟซบุ๊ก (Facebook)	4.54	0.79	มากที่สุด
8. ยูทูบ (YouTube)	4.52	0.77	มากที่สุด
9. ทวิตเตอร์ (Twitter)	3.57	1.42	มาก
10. อินสตาแกรม (Instagram)	3.85	1.29	มาก
11. ป้ายประชาสัมพันธ์/โปสเตอร์	3.42	1.26	ปานกลาง
12. หอกระจายข่าว/เสียงตามสาย	3.14	1.40	ปานกลาง
13. กิจกรรม/อบรม/สัมมนา	3.24	1.31	ปานกลาง
14. สื่อบุคคล เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อสม.	3.11	1.39	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	3.40	1.21	มาก

จากตารางที่ 4.6 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีการเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยทางสื่อต่าง ๆ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย=3.40) สื่อที่กลุ่มตัวอย่างเปิดรับข่าวสารมากที่สุดคือ เฟซบุ๊ก (Facebook) (ค่าเฉลี่ย=4.54) รองลงมาคือยูทูบ (YouTube) (ค่าเฉลี่ย=4.52) และน้อยที่สุดคือคู่มือ/แผ่นพับ/ใบปลิว (ค่าเฉลี่ย=2.93)

ตารางที่ 4.7 การเปิดรับข่าวสารตามวัตถุประสงค์เพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ต่อไปนี้มาน้อย
เพียงใด

การเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ ตามอัธยาศัย	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD)	การแปลผล ระดับการเปิดรับ
ด้านวัตถุประสงค์ในการเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัย			
1. เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต เกี่ยวกับเรื่อง ดังนี้			
1.1 ใช้ประกอบการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ใน การดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง เหมาะสม	3.70	1.12	มาก
1.2 ใช้ในการไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนิน ชีวิต	3.72	1.01	มาก
1.3 ใช้ในการพัฒนางาน สร้างสรรค์งาน ชิ้นงาน	3.57	1.15	มาก
1.4 พัฒนาการสื่อสารในชีวิตประจำวัน	3.42	1.20	ปานกลาง
1.5 พัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่ม คน	3.37	1.22	ปานกลาง
1.6 การเรียนรู้ความเป็นตัวตนของบุคคล ตนเอง เช่น การเจริญเติบโตของตนเอง เป็น ต้น	3.39	1.18	ปานกลาง
1.7 ความแตกต่างของบุคคลใน ชาติ ศาสนา ความเชื่อ สีมิว อาชีพ เป็นต้น	3.77	1.05	มาก
1.8 การจัดการกับความเครียด เพื่อความ ผ่อนคลาย สร้างความบันเทิง	3.90	1.01	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.60	1.11	มาก
2. เพื่อพัฒนาอาชีพ หรือใช้ในการทำงาน ดังนี้			
2.1 เกี่ยวกับงานวิชาการ หรือเอกสารตาม ความสนใจ	3.96	0.93	มาก
2.2 เกี่ยวกับการประกอบอาหาร การแปร รูป หรือถนอมอาหารคาว/หวาน	3.72	1.12	มาก
2.3 เกี่ยวกับงานกสิกรรม ทำไร่ ทำสวน ปลูกพืช ขยายพันธุ์พืช	3.57	1.15	มาก

ตารางที่ 4.7 การเปิดรับข่าวสารตามวัตถุประสงค์เพื่อการเรียนรู้ตามอัยยาศัย ต่อไปนี้มาน้อย
เพียงใด (ต่อ)

การเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ ตามอัยยาศัย	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD)	การแปลผล ระดับการเปิดรับ
2.4 เกี่ยวกับงานปศุสัตว์ การเลี้ยงสัตว์บก ต่าง ๆ เช่น หมู ไก่ โค กระบือ นก กบ เป็น ต้น	3.42	1.20	ปานกลาง
2.5 เกี่ยวกับงานประมง หรือการเลี้ยงสัตว์ น้ำ	3.37	1.22	มาก
2.6 เกี่ยวกับงานด้านป่าไม้ ป่าชุมชน การ ใช้ประโยชน์จากป่า	3.39	1.18	มาก
2.7 การสร้างหรือพัฒนาอาชีพบนสื่อดิจิทัล เช่น การเป็นยูทูบเบอร์ การขายของ ออนไลน์ เป็นต้น	3.77	1.05	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.60	1.12	มาก
3.เพื่อพัฒนาสังคม และชุมชน			
3.1 การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ในชุมชน	3.90	1.01	มาก
3.2 การเรียนรู้ บทบาทหน้าที่ของการเป็น พลเมืองที่ดี	3.96	0.93	มาก
3.3 การเรียนรู้ อำนาจหน้าที่ของการเป็น ผู้นำครอบครัว ชุมชน หรือท้องถิ่นที่ดี	3.91	0.96	มาก
3.4 การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม	3.96	0.94	มาก
3.5 การเรียนรู้ความเป็นมา วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ในชุมชนท้องถิ่น	3.93	0.95	มาก
3.6 การส่งเสริม อนุรักษ์วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ในชุมชนท้องถิ่น	3.92	0.94	มาก
3.7 การพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศ	3.91	0.98	มาก
3.8 การป้องกัน และแก้ไขปัญหาที่มีอยู่ใน ชุมชน ท้องถิ่น หรือปัญหาส่วนรวม	3.93	0.97	มาก

ตารางที่ 4.7 การเปิดรับข่าวสารตามวัตถุประสงค์เพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ต่อไปนี้เล็กน้อย
เพียงใด (ต่อ)

การเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ ตามอัธยาศัย	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD)	การแปลผล ระดับการเปิดรับ
3.9 การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	3.99	0.94	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.93	1.59	มาก
4. ประเภทเนื้อหาที่ชื่นชอบจากการเปิดรับสื่อ			
4.1 เนื้อหาประเภทโน้มน้าวใจให้คล้อยตาม เช่น โฆษณาชวนเชื่อต่าง ๆ	3.59	1.15	มาก
4.2 เนื้อหาประเภทสร้างแรงบันดาลใจ เช่น การรีวิวสินค้าและบริการต่าง ๆ	3.86	0.95	มาก
4.3 เนื้อหาประเภทให้ความรู้ด้านต่าง ๆ เช่น อาชีพ วิชาการ การดำเนินชีวิต เป็นต้น	3.98	0.91	มาก
4.4 เนื้อหาประเภทการจำหน่ายสินค้า เช่น โปรเด็ด โปรดังช่วยบอกต่อ เป็นต้น	3.84	0.96	มาก
4.5 เนื้อหาประเภทกระตุ้นทางอารมณ์ เช่น ใช้ดารา เซเลบมาเป็นพรีเซ็นเตอร์สินค้า เป็นต้น	3.66	1.07	มาก
4.6 เนื้อหาประเภทให้ความบันเทิง เช่นคลิป วิดีโอต่าง ๆ	4.07	0.88	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.83	1.37	มาก
5. เหตุผลที่อยากรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัย			
5.1 ผู้นำเสนอหรือพิธีกรมีรูปร่างหน้าตาดี	3.50	1.09	มาก
5.2 ผู้นำเสนอหรือพิธีกรมีความรู้ ความชำนาญ	3.94	0.95	มาก
5.3 ระยะเวลาสั้น กระชับ	3.88	0.95	มาก
5.4 เนื้อหาถูกต้อง ตรงรอบด้าน ตามความ สนใจ	3.98	0.95	มาก
5.5 สื่ាការพูดของผู้นำเสนอและพิธีกรน่า ติดตาม	3.82	0.59	มาก

ตารางที่ 4.7 การเปิดรับข่าวสารตามวัตถุประสงค์เพื่อการเรียนรู้ตามอัยาศัย ต่อไปนี้เล็กน้อย
เพียงใด (ต่อ)

การเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ ตามอัยาศัย	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD)	การแปลผล ระดับการเปิดรับ
5.6 ความน่าสนใจของรูปแบบสื่อ ลักษณะสื่อ ที่น่าเสนอ	3.96	0.95	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.84	0.97	มาก

จากตารางที่ 4.7 พบว่าผู้กลุ่มตัวอย่างเปิดรับข่าวสารตามวัตถุประสงค์เพื่อการเรียนรู้ตามอัยาศัยในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านพัฒนาทักษะชีวิต (ค่าเฉลี่ยรวม 3.60) โดยมีวัตถุประสงค์ในการเปิดรับสื่อเพื่อการจัดการกับความเครียด เพื่อความผ่อนคลาย สร้างความบันเทิง อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.90) รองลงมาคือความแตกต่างของบุคคลใน ชาติ ศาสนา ความเชื่อ สีผิว อาชีพ เป็นต้น (ค่าเฉลี่ย 3.77) และน้อยที่สุดคือพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่มคน (ค่าเฉลี่ย 3.37)

2. ด้านพัฒนาอาชีพ หรือใช้ในการทำงาน (ค่าเฉลี่ยรวม 3.60) โดยมีวัตถุประสงค์ในการเปิดรับสื่อเพื่อนำมาใช้ในการทำงาน งานวิชาการ หรือเอกสารตามความสนใจมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.96) รองลงมาคือการสร้างหรือพัฒนาอาชีพบนสื่อดิจิทัล เช่น การเป็นยูทูบเบอร์ การขายของออนไลน์ เป็นต้น (ค่าเฉลี่ย 3.77) และน้อยที่สุดคือเกี่ยวกับงานประมง หรือการเลี้ยงสัตว์น้ำ (ค่าเฉลี่ย 3.37)

3. ด้านพัฒนาสังคมและชุมชน (ค่าเฉลี่ยรวม 3.93) โดยมีวัตถุประสงค์ในการเปิดรับสื่อเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม (ค่าเฉลี่ย 3.99) รองลงมาคือ การเรียนรู้ บทบาทหน้าที่ของการเป็นพลเมืองที่ดี (ค่าเฉลี่ย 3.96) และน้อยที่สุดคือ การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.90)

4. ประเภทเนื้อหาที่กลุ่มตัวอย่างชื่นชอบจากการเปิดรับสื่อ (ค่าเฉลี่ยรวม 3.83) มากที่สุดคือเนื้อหาประเภทให้ความบันเทิง เช่นคลิป วิดีโอต่าง ๆ (ค่าเฉลี่ย 4.07) รองลงมาคือเนื้อหาประเภทให้ความรู้ด้านต่าง ๆ เช่น อาชีพ วิชาการ การดำเนินชีวิต เป็นต้น (ค่าเฉลี่ย 3.98) และน้อยที่สุดคือเนื้อหาประเภทโน้มน้าวใจให้คล้อยตาม เช่น โฆษณาชวนเชื่อต่าง ๆ (ค่าเฉลี่ย 3.59)

5. เหตุผลที่กลุ่มตัวอย่างอยากรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยมากที่สุดคือสื่อมีเนื้อหาถูกต้อง ตรงรอบด้าน ตามความสนใจ(ค่าเฉลี่ย 3.98) รองลงมาคือผู้นำเสนอหรือพิธีกรความรู้ ความชำนาญ (ค่าเฉลี่ย 3.94) และน้อยที่สุดคือผู้นำเสนอหรือพิธีกรมีรูปร่างหน้าตาดี (ค่าเฉลี่ย 3.50)

ตารางที่ 4.8 การใช้ประโยชน์จากการเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัย

การใช้ประโยชน์จากการเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัย	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	การแปลผลระดับการใช้ประโยชน์
1. ท่านนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาตนเอง ให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ	3.78	0.78	มาก
2. ท่านใช้ประโยชน์ในการนำเอาข่าวสารที่ได้รับจากการเปิดรับข่าวสารไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้	3.76	0.81	มาก
3. ท่านสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปแนะนำให้บุคคลอื่นได้	3.79	0.75	มาก
4. ท่านนำข่าวสารที่ได้จากการเปิดรับข่าวสารไปเป็นหัวข้อในการสนทนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น	3.74	0.84	มาก
5. ท่านสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้หรือประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต แก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวันของตนเอง	3.79	0.79	มาก
6. ท่านสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้หรือประยุกต์ใช้ในการพัฒนา หรือแก้ไขปัญหาครอบครัว ชุมชน หรือสังคม	3.71	0.85	มาก
7. ท่านนำข่าวสารที่ได้จากการเปิดรับข่าวสารไปสร้างความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลหรือกลุ่มคน	3.75	0.81	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.76		มาก

จากตารางที่ 4.8 พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการใช้ประโยชน์จากการเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย(3.76) โดยนำความรู้ที่ได้รับไปแนะนำให้บุคคลอื่นและนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต หรือแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวันของตนเอง ค่าเฉลี่ย

(3.79) มากที่สุด รองลงมานำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาตนเอง ให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ ค่าเฉลี่ย (3.78) และน้อยที่สุดคือนำความรู้ที่ได้รับไปใช้หรือประยุกต์ใช้ในการพัฒนา หรือแก้ไขปัญหาครอบครัว ชุมชน หรือสังคม ค่าเฉลี่ย(3.71)

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ในการทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้โดยใช้สถิติดังนี้

ตารางที่ 4.9 การเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยมีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของประชาชนในพื้นที่ชุมชนเมืองเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ตัวแปร/ค่าสถิติ	ความพึงพอใจ		
	จำนวน	r	P- Value
ปริมาณการรับสื่อ	510	.555**	.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4.9 พบว่าการเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยมีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของประชาชนในพื้นที่ชุมชนเมืองเป็นไปในทิศทางเดียวกันนั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงเป็นไปตามสมมติฐาน และเป็นความสัมพันธ์กันในทางบวกหมายความว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยมาก ก็จะมีการใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ตามอัธยาศัยมากตามไปด้วย และในทางตรงกันข้าม หากกลุ่มตัวอย่างการเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยประเภทต่าง ๆ น้อยก็จะมีการใช้ประโยชน์น้อยตามไปด้วย

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและ ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง การเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยและการใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ของประชาชนในเขตพื้นที่ชุมชนเมือง เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ในรูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาการเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของประชาชนในพื้นที่ชุมชนเมือง
2. เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของประชาชนในพื้นที่ชุมชนเมือง
3. เพื่อศึกษาการเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยมีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของประชาชนในพื้นที่ชุมชนเมือง

ทั้งนี้ได้มีการตั้งสมมุติฐานไว้ คือการเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยมีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของประชาชนในพื้นที่ชุมชนเมืองเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษามีจำนวนทั้งสิ้น 510 คน แบ่งเป็นเพศชายและเพศหญิง ที่มีอายุ 18-25 ปีมากที่สุด มีระดับการศึกษามัธยมศึกษา ปวช. ปวส. มีสถานภาพโสด และมีรายได้ไม่เกิน 5,000 - 10,000 บาท มากที่สุด

5.1.2 การเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยทางสื่อต่าง ๆ

พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีการเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยทางสื่อต่าง ๆ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย=3.40) สื่อที่กลุ่มตัวอย่างเปิดรับข่าวสารมากที่สุด คือ เฟซบุ๊ก (Facebook) (ค่าเฉลี่ย=4.54) รองลงมาคือยูทูป (YouTube) (ค่าเฉลี่ย=4.52) และน้อยที่สุด คือคู่มือ แผ่นพับ ใบปลิว(ค่าเฉลี่ย=2.93)

5.1.3 การเปิดรับข่าวสารตามวัตถุประสงค์เพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

5.1.3.1 ด้านพัฒนาทักษะชีวิต (ค่าเฉลี่ย 3.60) โดยมีวัตถุประสงค์ในการเปิดรับสื่อเพื่อการจัดการกับความเครียด เพื่อความผ่อนคลาย สร้างความบันเทิง อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย

3.90) รองลงมาคือความแตกต่างระหว่างบุคคล เช่น ชาติ ศาสนา ความเชื่อ สีมิว อาชีพ (ค่าเฉลี่ย 3.77) และน้อยที่สุดคือพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่มคน (ค่าเฉลี่ย 3.37)

5.1.3.2 ด้านพัฒนาอาชีพ หรือใช้ในการทำงาน โดยมีวัตถุประสงค์ในการเปิดรับสื่อเพื่อนำมาใช้ในการทำงานราชการ งานวิชาการ หรือเอกสารมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.96) รองลงมาคือ การสร้างหรือพัฒนาอาชีพบนสื่อดิจิทัล เช่น การเป็นยูทูบเบอร์ การขายของออนไลน์ เป็นต้น (ค่าเฉลี่ย 3.77) และน้อยที่สุดคือเกี่ยวกับงานประมง หรือการเลี้ยงสัตว์น้ำ (ค่าเฉลี่ย 3.37)

5.1.3.3 ด้านพัฒนาสังคมและชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์ในการเปิดรับสื่อเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม (ค่าเฉลี่ย 3.99) รองลงมาคือ การเรียนรู้ บทบาทหน้าที่ของการเป็นพลเมืองที่ดี (ค่าเฉลี่ย 3.96) และน้อยที่สุดคือ การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม (ค่าเฉลี่ย 3.96)

5.1.3.4 ประเภทเนื้อหาที่กลุ่มตัวอย่างชื่นชอบจากการเปิดรับสื่อ มากที่สุดคือเนื้อหาประเภทให้ความบันเทิง เช่น คลิป วิดีโอต่าง ๆ (ค่าเฉลี่ย 4.07) รองลงมาคือเนื้อหาประเภทให้ความรู้ด้านต่าง ๆ เช่น อาชีพ วิชาการ การดำเนินชีวิต เป็นต้น (ค่าเฉลี่ย 3.98) และน้อยที่สุดคือเนื้อหาประเภทโน้มน้าวใจให้คล้อยตาม เช่น โฆษณาชวนเชื่อต่าง ๆ (ค่าเฉลี่ย 3.59)

5.1.3.4 เหตุผลที่กลุ่มตัวอย่างอยากรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัย มากที่สุดคือสื่อมีเนื้อหาถูกต้อง ตรงรอบด้าน ตามความสนใจ (ค่าเฉลี่ย 3.98) รองลงมาคือระยะเวลาสั้น กระชับ (ค่าเฉลี่ย 3.88) และน้อยที่สุดคือผู้นำเสนอหรือพิธีกรมีรูปร่างหน้าตาดี (ค่าเฉลี่ย 3.50)

5.1.3 การใช้ประโยชน์จากการเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

การใช้ประโยชน์จากการเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย (3.79) โดยนำความรู้ที่ได้รับไปแนะนำให้บุคคลอื่นและนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต หรือแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวันของตนเอง ค่าเฉลี่ย (3.79) มากที่สุด รองลงมานำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาตนเอง ให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ ค่าเฉลี่ย (3.78) และน้อยที่สุดคือนำความรู้ที่ได้รับไปใช้หรือประยุกต์ใช้ในการพัฒนา หรือแก้ไขปัญหาครอบครัว ชุมชน หรือสังคม ค่าเฉลี่ย (3.71)

จากผลการวิจัยจะเห็นได้ชัดว่าการเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยและการใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ของประชาชนในเขตพื้นที่ชุมชนเมืองนั้น กลุ่มตัวอย่างมีการเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยทางสื่อต่าง ๆ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยสื่อที่กลุ่มตัวอย่างเปิดรับข่าวสารมากที่สุด คือ เฟซบุ๊ก (Facebook) และสื่ออื่น ๆ แตกต่างกันไปตามลักษณะของกิจวัตรประจำวันของแต่ละบุคคล โดยมีวัตถุประสงค์เปิดรับข่าวสารเพื่อตอบสนองความสนใจของตนเอง แตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของแต่ละด้าน ส่วนใหญ่จะเน้นเพื่อผ่อนคลายและสร้างความบันเทิง

เป็นหลัก และใช้เพื่อการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตตามความสนใจ และจะนำความรู้ที่ได้รับมาใช้ประโยชน์โดยไปแนะนำให้กับคนอื่นและไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต หรือแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวันของตนเองรวมทั้งนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาตนเอง ให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ

ซึ่งสอดคล้องกับ พิมพลอย รัตนมาศ (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องนิสัยการเปิดรับสื่อ ความต้องการข่าวสารและ พฤติกรรมการชมภาพยนตร์ ของผู้ชมภาพยนตร์นอกกระแส ผลการวิจัยในประเด็นเรื่อง นิสัยการเปิดรับสื่อพบว่า ผู้ชมภาพยนตร์นอกกระแสทั้งสองกลุ่มจะเปิดรับสื่อไม่แตกต่างกัน ได้แก่ อินเทอร์เน็ต หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ พ็อคเก็ตบุ๊กและนิตยสาร โดยจะมีการเปิดรับสื่อแต่ละ ประเภทแตกต่างกันตามช่วงเวลาของกิจกรรมประจำวันและสภาพแวดล้อม ส่วนในเรื่องของความ ต้องการข่าวสาร ทั้งสองกลุ่มมีความต้องการข่าวสารในด้านต่าง ๆ เหมือนกัน ได้แก่ ข่าวสารเกี่ยวกับ ตัวภาพยนตร์ ข่าวสารเกี่ยวกับทีมผู้ผลิตภาพยนตร์ และข่าวสารเกี่ยวกับบทวิจารณ์ภาพยนตร์ ทั้งนี้ ผู้ที่ประกอบอาชีพหรือศึกษาอยู่ในคณะที่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์ จะมีความต้องการรับข่าวสารลึกและ หลากหลายกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพหรือศึกษาอยู่ในคณะที่ไม่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์

5.1.4 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบการเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยมีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของประชาชนในพื้นที่ชุมชนเมืองเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

พบว่า การเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยมีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของประชาชนในพื้นที่ชุมชนเมืองเป็นไปในทิศทางเดียวกันนั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงเป็นไปตามสมมติฐาน และเป็นความสัมพันธ์กันในทางบวกหมายความว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยมาก ก็จะมีการใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ตามอัธยาศัยมากตามไปด้วย และในทางตรงกันข้าม หากกลุ่มตัวอย่างการเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยประเภทต่าง ๆ น้อยก็จะมีการใช้ประโยชน์น้อยตามไปด้วย

5.2 อภิปรายผล

5.2.1 การเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยทางสื่อต่าง ๆ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีการเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยทางสื่อต่าง ๆ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยสื่อที่กลุ่มตัวอย่างเปิดรับข่าวสารมากที่สุดคือเฟซบุ๊ก (Facebook)

สอดคล้องกับ สิญาทิพย์ เพ็ญนภักตร์ และสุตถนอม รอดสว่าง (2557) ที่ได้ศึกษาเรื่องการเปิดรับสื่อ การจดจำข่าวสารและการตัดสินใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร

ที่ว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เปิดรับข่าวสารทางสื่อออนไลน์และสื่อโทรทัศน์ สื่อออนไลน์ที่ใช้มากที่สุดคือ Facebook ในขณะที่เว็บไซต์ที่นิยมมากที่สุดคือ www.sanook.com สำหรับสื่อโทรทัศน์ ตัวอย่างส่วนใหญ่ชมรายการโทรทัศน์ทางช่อง 3 ในช่วงเวลา 18.01 – 22.00 น. โดยตัวอย่างเพศหญิงนิยมดูละครมากที่สุด

5.2.2 การเปิดรับข่าวสารตามวัตถุประสงค์เพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

5.2.2.1 ด้านพัฒนาทักษะชีวิต (ค่าเฉลี่ย 3.60) โดยมีวัตถุประสงค์ในการเปิดรับสื่อเพื่อการจัดการกับความเครียด เพื่อความผ่อนคลาย สร้างความบันเทิง อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือความแตกต่างระหว่างบุคคล เช่น ชาติ ศาสนา ความเชื่อ สีผิว อาชีพ และผู้ตอบแบบสอบถามมีการเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยทางสื่อต่าง ๆ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย=3.40)

สอดคล้องกับ Atkin (1973) กล่าวว่า บุคคลที่เปิดรับข่าวสารมาก ยังมีหูตากว้างไกล มีความรู้ ความเข้าใจในสภาพแวดล้อมและเป็นคนที่ทันสมัย ทันทต่อเหตุการณ์กว่าบุคคลที่เปิดรับข่าวสารน้อย

สอดคล้องกับ Rogers and Sevenning (1969) ได้ขยายแนวคิดเกี่ยวกับการเปิดรับสื่อมวลชนอีกว่า ข่าวสารเป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้ประกอบการตัดสินใจในกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ ความต้องการข่าวสารจะเพิ่มมากขึ้น เมื่อบุคคลนั้นต้องการข้อมูลในการตัดสินใจหรือไม่แน่ใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งแต่บุคคลจะไม่รับข่าวสารทุกอย่างที่ผ่านมาสู่ตนทั้งหมด จะเลือกรับรู้เพียงบางส่วนที่คิดว่ามีประโยชน์ต่อตน ดังนั้น ข่าวสารที่หลั่งไหลผ่านเข้ามาไปยังบุคคลจากช่องทาง ต่าง ๆ นั้น มักจะถูกคัดเลือกตลอดเวลา ข่าวสารที่น่าสนใจ มีประโยชน์และเหมาะสมตามความนึกคิดของผู้รับสาร จะเป็นข่าวสารที่ก่อให้เกิดความสำเร็จในการสื่อสาร (กิติมา สุรสุนธิ, 2541)

สำหรับประเด็นที่รองลงมาคือความแตกต่างระหว่างบุคคล เช่น ชาติ ศาสนา ความเชื่อ สีผิว อาชีพสอดคล้องกับสรวิชัย สหพิบูลย์ชัย (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องอิทธิพลของความฉลาดทางอารมณ์ ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคที่มีต่อคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาที่ว่าการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกรุงเทพมหานครองค์ประกอบคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองทั้ง 7 ด้าน พบว่ามีเพียง 1 ด้านที่อยู่ในระดับสูง คือ ด้านการยอมรับตนเอง และที่เหลืออีก 6 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง 2. ความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์

ทางบวกกับคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r=0.47$)

5.2.2.1 ด้านพัฒนาอาชีพ หรือใช้ในการทำงาน โดยมีวัตถุประสงค์ในการเปิดรับสื่อเพื่อนำมาใช้ในการทำงานวิชาการ หรือเอกสารมากที่สุด รองลงมาคือการสร้างหรือพัฒนาอาชีพบนสื่อดิจิทัล เช่น การเป็นยูทูบเบอร์ การขายของออนไลน์ เป็นต้น

5.2.3 ด้านพัฒนาทักษะชีวิต (ค่าเฉลี่ย 3.60) โดยมีวัตถุประสงค์ในการเปิดรับสื่อเพื่อการจัดการกับความเครียด เพื่อความผ่อนคลาย สร้างความบันเทิง อยู่ในระดับมากที่สุด

สอดคล้องกับคิมแพ็ค และเมอเรีย (Kippax and Murry, 1980) ที่นำความคิดของแคทซ์ (Katz) ไปศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุน้อยจะใช้สื่อเพื่อความบันเทิง ในขณะที่กลุ่มที่มีอายุมากกว่าใช้สื่อ เพราะมีความสนใจที่จะรับรู้เรื่องเกี่ยวกับสังคมและความต้องการของตนเอง

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ แมคคอมส์ และเบคเคอร์ (McCombs and Becker, 1979) ได้กล่าวไว้ในเรื่องการใช้อินเทอร์เน็ตตามความพอใจและความต้องการว่า บุคคลใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อสนองความต้องการดังต่อไปนี้ คือ ต้องการรู้เหตุการณ์ (Surveillance) โดยสังเกตการณ์ และติดตามความเคลื่อนไหวจากสื่อมวลชน เพื่อให้รู้ทันเหตุการณ์ เพื่อความทันสมัย ต้องการช่วยตัดสินใจ (Decision) โดยเฉพาะการตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวัน ความต้องการข้อมูลเพื่อพูดคุย (Discussion) ความต้องการมีส่วนร่วม (Participating) ในเหตุการณ์และความเป็นไปต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัว ความต้องการเสริมความคิดเห็น หรือการสนับสนุนการตัดสินใจที่ได้กระทำไปแล้ว (Reinforcement) และความต้องการความบันเทิง (Relax and Entertainment) เพื่อความเพลิดเพลินและผ่อนคลายอารมณ์

สอดคล้องกับหุทัย จตุรวัฒนา(2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่มีต่อความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักศึกษาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่ว่า ผลการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่มีต่อความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักศึกษาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีความพึงพอใจด้านนำไปใช้ในการทำงานในระดับมากที่สุด

5.2.4 ประเภทเนื้อหาที่กลุ่มตัวอย่างชื่นชอบจากการเปิดรับสื่อ มากที่สุดคือเนื้อหาประเภทให้ความบันเทิง เช่นคลิป

สอดคล้องกับ (Lawrence A' Wenner ,1985) เกี่ยวกับความพึงพอใจในการบริโภคข่าวสาร (New Gratifications) ในด้านความต้องการความบันเทิง ในกลุ่ม Para-Orientation Gratification ที่ว่ากระบวนการรับข่าวสารเพื่อประโยชน์ในการลดหรือผ่อนคลายความตึงเครียดทางอารมณ์ หรือ

เพื่อปกป้องตนเอง เช่นเป็นการใช้เวลาให้หมดไปกับความเพลิดเพลิน สนุกสนาน เพื่อหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่พึงพอใจอย่างอื่น

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับพีระพงศ์ วีระวุฒิ (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องพฤติกรรมการเปิดรับสื่อและความพึงพอใจแอปพลิเคชัน Netflix ของผู้ใช้งาน Netflix ในประเทศไทย พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในด้านการได้รับความเพลิดเพลิน สนุกสนาน เพื่อผ่อนคลายเครียดและ สามารถเปิดรับชมรายการใน Netflix เมื่อใดก็ได้ และสาเหตุที่อาจจะทำให้เกิดยกเลิกการใช้บริการ แอปพลิเคชัน Netflix พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่คิดว่าอาจเป็นเพราะซีรีส์ ภาพยนตร์ ไม่อัปเดต

5.2.5 เหตุผลที่กลุ่มตัวอย่างอยากรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัย มากที่สุดคือสื่อมีเนื้อหาถูกต้อง ตรงรอบด้าน ตามความสนใจ ร่องลงมาคือระยะเวลาสั้น กระชับ

สอดคล้องกับ โจ แคปโป (Joe cappo, 2003) ที่ว่า สื่อวิทยุ เริ่มปรับรูปแบบรายการเพื่อนำเสนอผู้บริโภคนเฉพาะกลุ่ม มีรายการข่าวสารที่มีประโยชน์และไม่ยาวนาน หรือประเภทบทสนทนา กับผู้ฟังเป็นที่นิยมเพราะนำเสนอในช่วงสั้น และสามารถเปลี่ยนประเด็นได้ตลอดเวลา

และสอดคล้องกับ Wertime, K. & Fenwick, I. (2008) ที่ได้อธิบายถึงอิสระของการใช้สื่อใหม่ ดังนี้ 1) อิสระในด้านเวลา (Freedom from scheduling) สื่อใหม่ทำให้สามารถที่จะใช้ได้อย่างสะดวกสบายตลอดเวลาตามที่ต้องการ อิสระในด้านพื้นที่ (freedom from geographic boundaries) สื่อใหม่ทำให้เนื้อหาต่าง ๆ เผยแพร่ไปได้ทั่วโลกในทันที การคลิกเพียงแค่หนึ่งครั้ง สามารถทำให้ผู้ใช้ข้ามพรมแดนประเทศไปได้อย่างง่ายดาย อิสระในด้านขนาด (Freedom To Scale) เนื้อหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นบนสื่อใหม่นั้นสามารถปรับเปลี่ยนขนาดให้เหมาะสมกับผู้ใช้นั้นได้ และอิสระในด้านรูปแบบ (Freedom From Format) การสร้างเนื้อหาบนสื่อใหม่นั้นมีอิสระมากขึ้น เนื้อหาไม่ต้องถูกจำกัดด้วยรูปแบบที่ตายตัวอีกต่อไป รวมไปถึงการเล่นเกมนอนไลน์หรือการเข้าชมเว็บไซต์ต่าง ๆ ที่สามารถทำได้ตลอดเวลาที่ต้องการ

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ สิทธา อุปนิชิต (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการแสวงหาข่าวสารและการใช้ประโยชน์ในการออมเงินของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี ที่ว่ากลุ่มตัวอย่างแสวงหาข่าวสารในการออมเงินผ่านช่องทางสื่อบุคคล มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการข้อมูลเพื่อนำไปสนทนากับผู้อื่น ขึ้นชอบเนื้อหาที่พูดให้แรงบันดาลใจ และ สนใจรับข่าวสารเพราะเนื้อหาถูกต้อง ครบถ้วนและรอบด้าน

5.2.6 การใช้ประโยชน์จากการเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัย การใช้ประโยชน์จากการเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยนำความรู้ที่ได้รับไป

แนะนำให้บุคคลอื่นและนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต หรือแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวันของตนเองมากที่สุด รองลงมานำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาตนเอง ให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ

สอดคล้องกับ Klapper, (1960) ที่ว่าในการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน ผู้รับสารอาจเปิดรับสารโดยผ่านกระบวนการในเลือกรับข่าว (Selective Process) ดังนี้ การเลือกรับหรือการเลือกใช้ (Selective Exposure) บุคคลที่จะเลือกเปิดรับสื่อ และข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ ตามความสนใจและความต้องการของตน เพื่อนำมาใช้แก้ปัญหาและเป็นข้อมูล เพื่อสนองความต้องการของตน การเลือกให้ความสนใจ (Selective Attention) บุคคลเลือกให้ความสนใจต่อข่าวสารที่ได้รับซึ่งสอดคล้องหรือเข้ากันได้กับทัศนคติ และความเชื่อดั้งเดิมของบุคคลนั้น ๆ และหลีกเลี่ยงการรับข่าวสารที่ขัดต่อทัศนคติหรือความคิดดั้งเดิม

อีกทั้งยังสอดคล้องกับ Schramm, 1973 (อ้างถึงใน สุภารักษ์ จูตระกูล, 2536) ที่ว่าบุคคลเปิดรับข่าวสารมากตาม ประสบการณ์ การประเมินสารประโยชน์ของข่าวสาร เพื่อสนองจุดประสงค์ของตนอย่างใดอย่างหนึ่ง ภูมิหลังแตกต่างกัน ทำให้มีความสนใจต่างกัน การศึกษาและสภาพแวดล้อม ทำให้มีความแตกต่างในพฤติกรรมการเลือกรับสื่อและเนื้อหาข่าวสาร ความสามารถในการรับสารเกี่ยวกับสภาพร่างกายและจิตใจที่ทำให้พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารต่างกัน รวมถึง บุคลิกภาพสภาพทางอารมณ์ และทัศนคติของผู้รับสาร จะเป็นตัวกำหนดท่าทีของการรับสารและตอบสนองต่อสิ่งเร้าหรือข่าวสารที่ได้อ่าน

สำหรับผลการวิจัยที่กลุ่มตัวอย่างนำความรู้ที่ได้รับไปแนะนำให้บุคคลอื่นและนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต หรือแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวันของตนเองอยู่ในระดับมาก รองลงมานำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาตนเอง ให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ สอดคล้องกับ แมคควอลและคณะ (McQuail and other, อ้างใน ศิริชัย ศิริกายะและ กาญจนา แก้วเทพ, 2531) ที่ศึกษาความต้องการของผู้รับสารจากสื่อมวลชนไว้ดังนี้

1. ความต้องการสารสนเทศ เพื่อทราบถึงเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับตนเอง สภาพปัจจุบันที่อยู่รอบตัวและสังคม เป็นเครื่องมือในการแสวงหาข้อแนะนำในการปฏิบัติ ความคิดเห็น และการ

ตัดสินใจ สนองความอยากรู้อยากเห็น และสนองความสนใจ เป็นการเรียนรู้ และศึกษาด้วยตนเอง สร้างความรู้สึกที่มั่นคง

2. ความต้องการสร้างควมมีเอกลักษณ์ให้แก่บุคคล ให้แรงเสริมแก่ค่านิยมส่วนบุคคล ให้ตัวแบบทางพฤติกรรม แสดงออกร่วมกับค่านิยมของคนอื่น ๆ มองทะลุภายในตนเอง

3. ความต้องการรวมตัวและปฏิสัมพันธ์ทางสังคม มองทะลุเข้าไปในสภาพแวดล้อมของผู้อื่น- แสดงออกร่วมกับผู้อื่น และเกิดความรู้สึกในลักษณะที่เป็นเจ้าของ นำไปใช้สนทนาและปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ใช้แทนเพื่อน ช่วยในการดำเนินตามบทบาททางสังคม สร้างสายสัมพันธ์กับครอบครัว เพื่อน และสังคม

4. ความต้องการความบันเทิง การหลีกเลี่ยงหรือหลีกเลี่ยงจากปัญหาต่าง ๆ การผ่อนคลาย มีวัฒนธรรมที่เป็นของแท้ ความสนุกสนานทางสุนทรียะ ได้มีอะไรทำเพื่อใช้เวลาให้หมดไป ปลดปล่อยอารมณ์ เป็นการกระตุ้นทางเพศ

และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เวินเนอร์ (Lawrence A” Wenner, 1985) เกี่ยวกับความพึงพอใจในการบริโภคข่าวสาร (News Gratifications) ที่ว่าการใช้ข่าวสารเพื่อประโยชน์ทางด้านข้อมูล เพื่อการอ้างอิง เพื่อเป็นแรงเสริมในความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับสังคม ได้แก่ การติดตามข่าวสาร (Surveillance) หรือการได้มาซึ่งข้อมูลเพื่อช่วยในการตัดสินใจ การใช้ข่าวสารเพื่อเชื่อมโยงระหว่างข้อมูลเกี่ยวกับสังคมเพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการสนทนากับผู้อื่น หรือใช้เพื่อการชักจูงใจ การใช้ประโยชน์ข่าวสารเพื่อดำรงเอกลักษณ์ของบุคคล หรือเพื่อการอ้างอิงอ่านตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องกับสื่อ หรือปรากฏในเนื้อหาของสื่อ และการใช้ข่าวสารเพื่อประโยชน์ในการลดหรือผ่อนคลายความตึงเครียดทางอารมณ์ หรือเพื่อปกป้องตนเอง เพื่อความเพลิดเพลิน สนุกสนาน

5.2.7 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบการเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยมีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของประชาชนในพื้นที่ชุมชนเมืองเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

พบว่า การเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยมีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของประชาชนในพื้นที่ชุมชนเมืองเป็นไปในทิศทางเดียวกันนั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงเป็นไปตามสมมติฐาน และเป็นความสัมพันธ์กัน ในทางบวกหมายความว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยมาก ก็จะมีการใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ตามอัธยาศัยมากตามไปด้วย

สอดคล้องกับ ฮิเดโยชิ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2538 ก: 23; อ้างอิงจาก Hideyoshi. 1990) อธิบายว่า การศึกษาตามอัธยาศัย คือ กระบวนการที่มนุษย์ ได้รับการถ่ายทอด และสั่งสม

ความรู้ ทักษะ เจตคติ ความคิด จากประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน และสิ่งแวดล้อมตลอดชีวิต เป็นการศึกษาที่ไม่มีองค์กร ไม่มีระบบ ไม่มีจุดมุ่งหมาย ไม่ตั้งใจ และเรื่องที่ได้รับการถ่ายทอดเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตในสังคม ตัวอย่าง เช่น การเรียนรู้ในครอบครัว ในที่ทำงาน สถานที่ท่องเที่ยว การเรียนรู้ จากแบบอย่าง และทัศนคติในครอบครัว หรือเพื่อน การเรียนรู้จากการอ่านสิ่งพิมพ์ หนังสือพิมพ์ และจากการท่องเที่ยว ตลอดจนการเรียนรู้โดยฟังวิทยุ ดูภาพยนตร์ และโทรทัศน์ เป็นต้น

และยังสอดคล้องกับคูมส์ (Coombs. 1985: 24) อธิบายว่า การศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง กระบวนการตลอดชีวิตที่ทุกคนได้รับและสะสมความรู้ทักษะ เจตคติ การรู้แจ้งจากประสบการณ์ประจำวัน การสัมผัสกับสิ่งแวดล้อมทั้งที่บ้าน ที่ทำงาน ที่เล่น จากตัวอย่าง และเจตคติของสมาชิกครอบครัว เพื่อนจากการเดินทาง การอ่านหนังสือพิมพ์ และหนังสืออื่น ๆ หรือโดยการฟังวิทยุ ดูภาพยนตร์หรือโทรทัศน์ ตามปกติแล้วการศึกษาตามอัธยาศัย ไม่มีการจัด ไม่มีระบบ และบางครั้งไม่ได้ตั้งใจ แต่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ไปตลอดชีวิตของแต่ละบุคคลอย่างมาก แม้แต่ผู้ที่มีการศึกษาในโรงเรียนมาแล้วก็ตาม

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. กลุ่มเป้าหมายมีการเปิดรับข่าวสารเพื่อการศึกษาตามอัธยาศัยจากสื่อออนไลน์เพ็ชู้กมากที่สุดซึ่งเป็นไปตามสภาวะการณ์และแนวโน้มบริบทสังคมโลกและสังคมไทยที่มีผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ทำให้การศึกษาตามอัธยาศัยเปลี่ยนแปลงจากการศึกษาตามบริบทสภาวะแวดล้อมมาสู่การศึกษาตามแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ แล้วแต่ความพร้อมของแต่ละบุคคล ดังนั้น ผู้ผลิตคอนเทนต์ควรผลิตเนื้อหาสาระที่สร้างสรรค์สังคมหรือเนื้อหาที่นำไปใช้ต่อยอดในอาชีพหรือกิจวัตรประจำวันของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำมาซึ่งประโยชน์กับผู้รับสารที่ต้องการศึกษาด้วยตนเอง

2. การเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยมีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของประชาชนในพื้นที่ชุมชนเมือง ข้อเสนอแนะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาควรผลิตเนื้อหาที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยในด้านต่าง ๆ ตามผลการวิจัยเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ทุกคนได้มีโอกาสรับการศึกษาได้ตามอัธยาศัย และพัฒนาการสื่อสารให้มีความหลากหลายและน่าสนใจสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย โดยให้ความสำคัญกับการสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์เป็นหลัก ซึ่งเป็นสื่อที่มีความทันสมัย ในขณะเดียวกันก็ควรทำการ

สื่อสารผ่านสื่อเก่าประเภทต่าง ๆ อันได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุและสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่อาศัยอยู่ในบริบทของสังคมแตกต่างกันได้อย่างทั่วถึง

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการดำเนินการวิจัยในอนาคต ควรทำการศึกษาโดยใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) หรือการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก ที่ไม่สามารถวัดได้ เช่น ความคิดเห็นหรือทัศนคติของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อเนื้อหาสารแลตอบสนองความต้องการของผู้รับสารอย่างแท้จริง

2. ในการดำเนินการวิจัยในอนาคตควรทำการศึกษาพื้นที่ชนบทและชุมชนเมือง เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการเปิดรับสื่อเพื่อการศึกษาตามอัตราวัยและการใช้ประโยชน์ของกลุ่มเป้าหมายที่มีลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกันเช่น เพศ อายุ การศึกษา รายได้ อาชีพ เป็นต้น เพื่อประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเนื้อหาสารให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างทั่วถึง

บรรณานุกรม

- กาญจนา แก้วเทพ. (2543). **สื่อสารมวลชน:ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- กิติมา สุรสนธิ. (2541). **ความรู้ทางการสื่อสาร**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประมะ สตะเวทิน.(2540). **หลักนิเทศศาสตร์**. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- พัชนี เขยจรรยา เมตตา วิวัฒน์านุกูล และถิรนนท์ อนุวัชศิริวงศ์. (2538) **แนวคิดหลักนิเทศศาสตร์**. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- พิมพ์ลอย รัตนมาศ (2554). **นิตยสารเปิดรับสื่อ ความต้องการข่าวสารและพฤติกรรมกรรมการชมภาพยนตร์ของผู้ชมภาพยนตร์นอกกระแส**. นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พีระพงศ์ วีระวุฒิ. (2561). **พฤติกรรมกรเปิดรับสื่อและความพึงพอใจแอปพลิเคชัน Netflix ของผู้ใช้งาน Netflix ในประเทศไทย**. นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ศศิภัทร อัมพวรรณ. (2556). **พฤติกรรมกรเปิดรับข่าวสารอย่างรู้เท่าทันสื่อของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- สรวิษฐ์ สหพิบูลย์ชัย. (2559). **อิทธิพลของความฉลาดทางอารมณ์ ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคที่มีต่อคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกรุงเทพมหานคร. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**.
- สิทธา อุปนิทชิต. (2563). **การแสวงหาข่าวสารและการใช้ประโยชน์ในการออมเงินของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี. คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์.นนทบุรี**.
- หฤทัย จตุรวัฒนา. (2560). **ผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่มีต่อความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักศึกษาการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**.

ภาษาอังกฤษ

Atkin, Charles K. (1973). **New Model for Mass Communication Research**. New York: The Free Press.

Burnet, R., and Marshall, D.P. (2003). **Web Theory**. London: Routledge.

De fluer, Melvin L. (1989). **Theories of Mass Communication**. 5th ed. New York, Mckay

Joe cappo. (2003). **The Future of Advertising: New Media, New Clients, New Consumers in the Post-television Age**. Chicago, IL: Crain Communications /McGraw Hill.

Katz,E.J.G Blumber and M”Gurevitch. (1973). Utilization of mass communication,by the individual. *The Uses of Mass Communication*. Beverly Hills, sage.

Klapper, Joseph T. (1960). **The Effect of Mass Communication**. New York: The Free Press.

Mccomb, Maxwell and Becker.Le. (1979). **Using mass Communication Theory**. New york: Prenticehall.

Mcquail. Dennis and Sven Windahl. (1981). **Communication Models**. New York: Longman.

Rogers, Everett M. and Svenning, Lynne. (1969). **Modernization among Peasants**. New York: Holt, Rinehart and Winston, Inc.

แบบสอบถาม

เรื่อง การเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยและการใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ของ
ประชาชนในพื้นที่ชุมชนเมือง

คำชี้แจง:

1. แบบสอบถามนี้ใช้สำหรับเป็นข้อมูลเพื่อทำการศึกษาวิจัยของสาขาวิชาคอนเทนต์การโฆษณา และการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
2. โปรดอ่านข้อมูลเบื้องต้นก่อนทำแบบสอบถาม ดังนี้

3. **การศึกษาตามอัธยาศัย** หมายถึงรูปแบบการศึกษาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ.2551 มาตรา 4 การศึกษาตามอัธยาศัย หมายความว่า กิจกรรมการเรียนรู้ในวิถีชีวิตประจำวันของบุคคลซึ่งบุคคลสามารถเลือกที่จะ เรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ตามความสนใจ ความต้องการ โอกาส ความพร้อมและ ศักยภาพในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อหรือแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ **สำหรับงานวิจัยนี้** มุ่งเน้นศึกษาการเรียนรู้ตาม อัธยาศัยจากสื่อดั้งเดิมและสื่อใหม่ตามความสนใจของผู้เรียน โดยผู้เรียนเป็นผู้กำหนด เป้าหมายในการเรียนเอง

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือ

.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง หน้าข้อความที่เกี่ยวกับตัวท่าน

1. เพศ

 ชาย หญิง

2. อายุ

 18 - 25 ปี 26 - 35 ปี 36 - 45 ปี 46 - 55 ปี 55 ปีขึ้นไป

3. อาชีพ

 นักเรียน / นิสิต / นักศึกษา ข้าราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานบริษัท ค้าขาย / ประกอบธุรกิจส่วนตัว แม่บ้าน / พ่อบ้าน / เกษียณอายุ รับจ้างทั่วไป อื่น ๆ ระบุ.....

4. ระดับการศึกษา

 ปวช. / ปวส.ปริญญาตรีปริญญาโท สูงกว่าปริญญาโท

5. สถานภาพสมรส

 โสด สมรส หม้าย หย่าร้าง

6. รายได้ต่อเดือน

 5,000 - 10,000 บาท 10,001 - 20,000 บาท 20,001 - 40,000 บาท มากกว่า 40,001 บาท

ตอนที่ 2 การเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตาม
--

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความเห็นของท่านที่สุด

1. ท่านเปิดรับข่าวสารการเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ทางสื่อต่าง ๆ ต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด

สื่อ	2 ครั้ง ต่อ สัปดาห์ ขึ้นไป (5)	1 ครั้งต่อ สัปดาห์ (4)	1 ครั้งต่อ 2 สัปดาห์ (3)	1 ครั้ง ต่อเดือน (2)	ไม่เคยเลย (1)
1. สื่อโทรทัศน์					
2. วิทยุกระจายเสียง					
3. หนังสือพิมพ์/นิตยสาร					
4. คู่มือ/แผ่นพับ/ใบปลิว					
5. เว็บไซต์ (Website)					
6. กลุ่มไลน์ (Line)					
7. เฟซบุ๊ก (Facebook)					
8. ยูทูป (YouTube)					
9. ทวิตเตอร์ (Twitter)					
10. อินสตาแกรม (Instagram)					
11. ป้ายประชาสัมพันธ์/โปสเตอร์					
12. หอกระจายข่าว/เสียงตามสาย					
13. กิจกรรม/อบรม/สัมมนา					
14. สื่อบุคคล เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อสม.					

การเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัย	2 ครั้ง ต่อสัปดาห์ ขึ้นไป (5)	1 ครั้งต่อ สัปดาห์ (4)	1 ครั้งต่อ 2 สัปดาห์ (3)	1 ครั้ง ต่อเดือน (2)	ไม่เคย เลย (1)
ด้านวัตถุประสงค์ในการเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัย					
1. เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต					
1.1 ด้านสุขภาพกายและจิต เช่น การจัดการอารมณ์กับความเครียด					
1.2 เพศศึกษา					
1.3 โรคติดต่อต่าง ๆ					
1.4 อุบัติเหตุและวินัยจราจร					
1.5 ความรู้เกี่ยวกับผู้สูงอายุ เช่น การดูแล อาหาร อื่น ๆ					
1.6 ความรู้เกี่ยวกับภัยธรรมชาติ เช่น อุทกภัย อัคคีภัย วาตภัย					
1.7 การสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น					
2. เพื่อพัฒนาอาชีพ					
2.1 ด้านอาหาร เช่น เคล็ดลึบและวิธีการทำอาหารคาว/หวาน การทำขนม การถนอมอาหาร เป็นต้น					
2.2 ด้านการส่งเสริมอาชีพต่าง ๆ เช่น การทำผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร โลชั่น สบู่ น้ำยาล้างจาน น้ำยาปรับผ้านุ่ม เป็นต้น					
2.3 ด้านการเกษตร เช่น การทำนาทำไร่ ปลูกผัก เป็นต้น					
2.4 การเลี้ยงสัตว์ เช่น หมู ไก่ โค กระบือ ปลา นก เป็นต้น					
2.5 การสร้างอาชีพใหม่บนสื่อดิจิทัล เช่น Youtuber การขายของออนไลน์					

การเปิดรับข่าวสารเพื่อการ เรียนรู้ตามอัธยาศัย	2 ครั้ง ต่อสัปดาห์ ขึ้นไป (5)	1 ครั้งต่อ สัปดาห์ (4)	1 ครั้งต่อ 2 สัปดาห์ (3)	1 ครั้ง ต่อเดือน (2)	ไม่เคย เลย (1)
การสร้างวิดีโอต่าง ๆ เป็นต้น					
3.เพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน					
3.1 บทบาทหน้าที่ของการเป็น พลเมือง					
3.2 การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม					
3.3 การสร้างความสามัคคี และ จิตสำนึกความเป็นไทย					
3.4 การเป็นจิตอาสา					
3.5 การป้องกัน และแก้ไขปัญหาเสแ ติด					
3.6 การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม					
3.7 การส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณี ไทย และการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม					
ด้านเนื้อหาที่ท่านชื่นชอบจากการเปิดรับสื่อ					
4.1 เนื้อหาประเภทที่น่าสนใจให้ คล้อยตาม เช่น โฆษณาชวนเชื่อต่าง ๆ					
4.2 เนื้อหาประเภทสร้างแรงบันดาลใจ เช่น การรีวิวสินค้าและบริการ ต่าง ๆ					
4.3 เนื้อหาประเภทให้ความรู้แขนงต่าง ๆ เช่น การลงทุน การ					
4.4 เนื้อหาประเภทขายของ เช่น โปรเด็ด โปรดังช่วยบอกต่อ					
4.5 เนื้อหาประเภทกระตุ้นทาง อารมณ์ เช่น ใช้ดารา เซเล็ปมาเป็น					

การเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัย	2 ครั้ง ต่อสัปดาห์ ขึ้นไป (5)	1 ครั้งต่อ สัปดาห์ (4)	1 ครั้งต่อ 2 สัปดาห์ (3)	1 ครั้ง ต่อเดือน (2)	ไม่เคย เลย (1)
ฟรีเซ็นเตอร์สินค้า					
4.6 เนื้อหาประเภทให้ความบันเทิง เช่น คลิปวิดีโอต่าง ๆ					
ด้านเหตุผลที่ทำให้ท่านอยากรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัย					
4.7 ผู้นำเสนอหรือพิธีกรรมมีรูปร่าง หน้าตาดี					
4.8 ผู้นำเสนอหรือพิธีกรความรู้ ความชำนาญ					
4.9 ระยะเวลาสั้น กระชับ					
4.10 เนื้อหาถูกต้อง ตรงรอบด้าน ตามความสนใจ					
4.11 ลีลาการพูดของผู้นำเสนอและ พิธีกรน่าติดตาม					

ตอนที่ 3 การใช้ประโยชน์จากการเปิดรับข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัย

การใช้ประโยชน์จากการเปิดรับ ข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัย	2 ครั้งต่อ สัปดาห์ 2 ชั้นไป (5)	1 ครั้งต่อ สัปดาห์ (4)	1 ครั้ง ต่อ 2 สัปดาห์ (3)	1 ครั้ง ต่อ เดือน (2)	ไม่เคย เลย (1)
1. ท่านนำไปใช้ประโยชน์ในการเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจเรื่องที่น่าสนใจ					
2. ท่านนำไปใช้ประโยชน์ในการตอบสนองความ สนใจต่อประเด็นที่สนใจ					
3. ท่านใช้ประโยชน์ในการนำเอาข่าวสารที่ได้ รับจากการเปิดรับข่าวสารไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันได้					
4. ท่านสามารถนำเอาความรู้ที่ได้รับไปแนะนำให้ บุคคลอื่นได้					
5. ท่านนำข่าวสารที่ได้จากการเปิดรับข่าวสารไป เป็นหัวข้อในการสนทนา					
6. ท่านนำข่าวสารที่ได้จากการเปิดรับข่าวสาร ส่งต่อเพื่อช่วยเหลือบุคคลอื่น ๆ					
7. ท่านนำข่าวสารที่ได้จากการเปิดรับข่าวสารไป สร้างความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลอื่น ๆ					

ข้อเสนอแนะ.....

****ขอขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างยิ่งที่ให้ความร่วมมือและสละเวลาในการตอบแบบสอบถามนี้ ****

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	ทัศนีย์ ดำเกิงศักดิ์
วันเดือนปีเกิด	26 พฤษภาคม พ.ศ.2517
วุฒิการศึกษา	ศิลปศาสตรบัณฑิต วารสารศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ปี 2542 นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ สาขานิเทศศาสตร พัฒนการ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปี 2553

